

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**MAGISTERSKÉ/KOMBINOVANÉ STUDIUM
2013 – 2015**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Monika Vocelová

**Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku s narušenou
komunikační schopností**

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Melicharová, DiS.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**MASTER/COMBINED STUDIES
2013 - 2015**

DIPLOMA THESIS

Monika Vocolová

**Children's of younger school age with impaired
communication ability leisure time activities**

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Jana Melicharová, DiS.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 22. 01. 2015

Jméno autorky.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Janě Melicharové, DiS., vedoucí diplomové práce, za důsledné a odborné vedení, vstřícnost a laskavost a za přínosné rady při zhotovení této práce. Poděkování patří i Mgr. Miloslavě Lamačové, ředitelce Základní školy Neratovice, kde bylo průzkumné šetření realizováno, třídním učitelkám a především dětem, které ochotně spolupracovaly při vyplňování dotazníků.

Anotace

Diplomová práce pojednává o dětech mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností i o dětech mladšího školního věku bez narušené komunikační schopnosti a způsobech trávení jejich volného času. Teoretická část práce charakterizuje tento věk z hlediska tělesného a motorického, seznamuje s poznávacími, rozumovými, jazykovými a komunikačními schopnostmi, definuje komunikaci, řeč, jazyk a komunikační schopnosti z hlediska věku dětí i školní zralosti. V následujících kapitolách se zabývá vysvětlením pojmu narušená komunikační schopnost, volný čas a rozebírá způsob trávení volného času dětí mladšího školního věku. Praktická část je zaměřena na průzkum, jehož hlavním cílem je zjištění výskytu narušené komunikační schopnosti u dětí na 1. stupni vybrané základní školy a poukázání na jejich způsob trávení volného času.

Klíčová slova

Četba, děti, jazyk, komunikace, komunikační schopnosti, logopedie, mladší školní věk, narušená komunikační schopnost, počítač, pohybové aktivity, řeč, volný čas, základní škola, žáci.

Annotation

This thesis focuses on children of younger school age with impaired communication ability and also on children of younger school age without impaired communication ability and on the way they spend their leisure time. The theoretical part characterizes this age from motoric and physical point of view and introduces cognitive, intellectual, language and communication skills. It also defines communication, language, speech and communication skills according to children's age and maturity. In the following chapters this thesis focuses on the explanation of the concept "communication disorder, leisure time" and analyzes the way younger school age children spend their leisure time. The practical part focuses on the research, which main purpose is to determine the occurrence of communication disability in children from selected primary schools and on the way they spend their leisure time.

Key words

Communication, communication disorder, communication skills, computer, children, language, leisure time, physical activity, primary school, pupils, reading, speech, speech therapy, younger school age.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU..	11
1.1 Tělesný a motorický vývoj.....	13
1.2 Poznávací a rozumové schopnosti	13
1.3 Jazykové a komunikační schopnosti	15
2 KOMUNIKACE	16
2.1 Komunikace, řeč a jazyk.....	17
2.2 Vývoj řeči a komunikačních schopností z hlediska věku dětí.....	19
2.3 Komunikační schopnosti dětí z hlediska školní zralosti.....	20
3 NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST	22
3.1 Roviny jazykového projevu	22
3.2 Klasifikace narušené komunikační schopnosti	26
4 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	27
4.1 Volný čas.....	27
4.2 Funkce volného času	28
4.3 Formy aktivit volného času.....	31
4.4 Faktory ovlivňující volnočasové aktivity.....	33
PRAKTICKÁ ČÁST	37
5 POPIS PRŮZKUMU.....	38
5.1 Cíl, dílčí cíle, průzkumné otázky a hypotézy průzkumu	40
5.2 Charakteristika průzkumného vzorku	41
5.3 Metody sběru dat.....	45
5.4 Analýza údajů	48
5.5 Interpretace údajů.....	77
ZÁVĚR.....	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	83
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	86
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	87
SEZNAM PŘÍLOH.....	89

ÚVOD

Pro tuto diplomovou práci byl zvolen název „Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností“. Jak již název napovídá, práce se dotýká způsobu trávení volného času dětí docházejících na 1. stupeň základní školy.

Každý člověk, bez ohledu na věk, má potřeby a touhy se zapojovat do společenského života, navazovat nové vztahy s druhými lidmi, udržovat vztahy stávající, vzdělávat se a dorozumívat se. K uspokojování těchto potřeb a tužeb lidem slouží specificky lidská a dokonalá schopnost, schopnost řeči. U některých dětí však vývoj řeči optimálním přirozeným způsobem nemusí vždy probíhat. V tomto případě hraje významnou roli působení logopedické intervence a pozitivní přístup rodiny. I způsob trávení volného času a naplňování pozitivními aktivitami hraje významnou roli nejen při utváření osobnosti dítěte a jeho pozitivní socializaci.

Zjištění, jaký je výskyt narušené komunikační schopnosti u dětí na 1. stupni vybrané základní školy a jakým způsobem tráví tyto děti volný čas, je stanoveno hlavním cílem, kterého je třeba dosáhnout prostřednictvím průzkumu prováděného dotazníkovým šetřením. Průzkum slouží i k získání dostatku potřebných informací ke splnění dílčích cílů, které volně navazují na cíl hlavní. Dílčími cíly je zapotřebí zjistit, zda jsou volnočasové aktivity rozdílné u dětí s narušenou komunikační schopností a u dětí bez narušené komunikační schopnosti a v jaké míře, porovnat způsob trávení volného času u těchto dvou skupin dětí a zjistit, zda volnočasové aktivity mají ještě vliv na narušenou komunikační schopnost u dětí mladšího školního věku či nemají.

Diplomová práce je koncipována do části teoretické a navazující části praktické. Teoretická část blíže seznamuje s pojmy a teorií potřebnou pro toto téma. Je zde charakterizován mladší školní věk z hlediska tělesného a motorického vývoje a také poznávacích, rozumových, jazykových a komunikačních schopností. Dále je definována komunikace, řeč, jazyk a také vývoj řeči a komunikačních schopností z hlediska věku dětí i školní zralosti. Je zde rozebírána oblast narušené komunikační schopnosti, její klasifikace a roviny jazykového projevu. V dalších kapitole je definován termín volný čas, jeho funkce, formy aktivit volného času a faktory ovlivňující volnočasové aktivity. Část praktickou předchází stanovení si hlavního a dílčích cílů, kterých je zapotřebí

dosáhnout prostřednictvím průzkumu mezi žáky 1. stupně základní školy a také formulování hypotéz. Praktická část obsahuje popis průzkumu, cíle, průzkumné otázky, hypotézy, charakteristiku průzkumného vzorku, metody sběru dat, analýzu a interpretaci údajů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Vstup do školy představuje v dětském životě mimořádnou událost. A nejen pro dítě, ale i pro celou jeho rodinu znamená zahájení povinné školní docházky životní zlom. Začátek nové životní etapy předpokládá dosažení určitého vývojového stupně u dítěte. To bývá základ pro úspěšný vstup. Do školní připravenosti či školní zralosti spadá fyzická, psychická a emocionálně-sociální vyzrálость dítěte, která musí být na takové úrovni, aby dítě zvládlo požadavky a nároky školy a zapojilo se do výchovně-vzdělávacího procesu bez výrazných obtíží. (Bednářová, Šmardové, 2010)

Dle Přenosilové (2007) je pro dosažení školní zralosti důležitá vyzrálость centrální nervové soustavy, na které závisí lateralizace ruky, manuální zručnost, motorická a senzomotorická koordinace, odolnost vůči stresu a rozvoj percepce.

Období mladšího školního věku je vymezeno vstupem do školy, tedy mezi 6. až 7. rokem, až do začátku tělesného a psychického dospívání, zhruba do 11 – 12 let. Zpravidla se kryje s docházkou od prvního do pátého ročníku prvního stupně základní školy.

Pekařová (2006, s. 73) vytyčila všeobecné body v oblasti psychické, sociální, motorické, rozumové, poznávací i komunikační, kde popisuje, jak má vypadat zralý „školák“:

- *„chce znát odpovědi na své otázky;*
- *umí se ráno vypravit podle nacvičeného rituálu;*
- *zvládá večerní zakončení dne;*
- *šaty si ukládá na jedno místo, připravuje si je na ráno;*
- *umí si připravit věci do aktovky podle obrázkového seznamu;*
- *doma vydrží hodinu u stolečku malovat, kreslit nebo lepit a práci dokončí;*
- *v přítomnosti rodičů umí mluvit s dospělými, odpovídat na otázky a podat ruku;*
- *hraje si sám i s dětmi, nejen vedle nich, dodržuje orientačně pravidla hry – umí počkat, až na něho dojde řada;*
- *je zvladatelný v obchodě, umí s rodiči nakupovat a pracovat;*
- *zná základní bezpečnostní pravidla a umí je dodržovat“.*

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo doporučující materiál s názvem „Desatero pro rodiče dětí předškolního věku“, který je určen rodičům dětí, kteří chtějí vědět, jaké základní dovednosti by jejich dítě mělo mít před vstupem do základní školy. Tento materiál vytvořila pracovní skupina z řad odborníků na předškolní vzdělávání a pedagogů z praxe.

(<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>).

Desatero pro rodiče dětí předškolního věku:

„1. Dítě by mělo být dostatečně fyzicky a pohybově vyspělé, vědomě ovládat své tělo, být samostatné v sebeobsluze.

2. Dítě by mělo být relativně citově samostatné a schopné kontrolovat a řídit své chování.

3. Dítě by mělo zvládat přiměřené jazykové, řečové a komunikativní dovednosti.

4. Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci.

5. Dítě by mělo být schopné rozlišovat zrakové a sluchové vjemy.

6. Dítě by mělo zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace a orientovat se v elementárních matematických pojmech.

7. Dítě by mělo mít dostatečně rozvinutou záměrnou pozornost a schopnost záměrně si zapamatovat a vědomě se učit.

8. Dítě by mělo být přiměřeně sociálně samostatné a zároveň sociálně vnímavé, schopné soužití s vrstevníky ve skupině.

9. Dítě by mělo vnímat kulturní podněty a projevoval tvořivost.

10. Dítě by se mělo orientovat ve svém prostředí, v okolním světě i v praktickém životě.“ (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>)

1.1 Tělesný a motorický vývoj

Pro počátek období mladšího školního věku je typická nápadná tělesná změna proporcí u dítěte. Mění se nejenom tvar postavy, ale i výška postavy a délka končetin. Postava se protahuje a mizí dětská „baculatost“, prodlužují se horní a dolní končetiny a hlava se v poměru k tělu zmenšuje. Prodlužující se končetiny se také obalují svalstvem, které nahrazuje ubývající tukovou vrstvu. Rychlý vzrůst, růst končetin a změna postavy zapříčiňují přechodné oslabení nervové soustavy, které se projevuje zvýšeným neklidem, únavou dítěte a zvýšenou potřebou pohybu. (Jobánková, 2003; Kuric, 2001)

Čížková (2001) hovoří o disharmonii vývoje na začátku mladšího školního věku. Postupem času se však disharmonický vývoj mění ve většině případů v harmonicky se vyvíjející osobnost. Samozřejmostí je individualita každého dítěte a také značná vývojová rozdílnost mezi pohlavími. Fyzické zdokonalování se neprojevuje jen na vnější postavě dítěte, ale také ve vegetativní tělesné regulaci, kdy se zvětšuje hmotnost mozku, objem srdce, hybnost kloubů či činnost svalů.

Motorický vývoj prochází také značnou změnou, ovládání těla je v úzké souvislosti se změnami tělesnými. V mladším školním věku dochází ke zdokonalování v přesnosti pohybů, ke zrychlování a k dokonalejší koordinaci celého těla, oproti věku předškolnímu. Zlepšuje se také rovnováha a dítě je schopno se snáze naučit složitější kombinaci pohybů. (Bezděková, Šmardová, 2008)

Dítě zvládá přesnější pohyby i díky dokonalejší vizuomotorické koordinaci. Toto zdokonalení umožňuje pohyby, které jsou důležité pro úspěšné zvládnutí psaní. Pro nácvik čtení je zase důležitá koordinace očních pohybů, které se v období mladšího školního věku dostávají na úroveň dospělého. Zdokonalení koordinace spočívá v tom, že dítě je schopno očima plynule sledovat text na řádkách a zároveň číst. (Klégrová, 2003)

1.2 Poznávací a rozumové schopnosti

Všeobecně lze konstatovat, že dítě mladšího školního věku by mělo mít zcela realistický pohled na svět. I u žáka 1. ročníku by fantazijní pohled měl ustoupit. Naprosto bezpečně by mělo chápat časové souvislosti a k nim přiřazovat pojmy jako jsou např. dnes, zítra, rok, ráno, měsíc, týden, dopoledne, minuta, apod. a být schopno chronologického řazení událostí. Každý žák mladšího školního věku ví, co znamenají pojmy roční období, měsíce, dny v týdnu a také je umí vyjmenovat.

Za zralého „školáka“ lze všeobecně považovat dítě, které chce znát odpovědi na své otázky. V období mladšího školního věku probíhá rozvoj poznávacích schopností velice dynamicky a tato dynamika se zvolňuje na počátku dospívání. Jedná se především o paměť, myšlení, vnímání a pozornost. (Čačka, 1994)

Paměť dítěte mladšího školního věku se stává trvalejší a záměrnější, i když je spíše mechanická a neúmyslná než logická. Mechanická paměť je pro ně důležitou součástí učení, protože mají ještě nevyzrálou představivost a slabší slovní zásobu. Z tohoto faktu vyplývá, že děti používají k osvojení si probíraného učiva převážně učení mechanického. Ale postupně dochází v této oblasti ke zdokonalování a postupné používání logických operací, umožňujících zapamatovat si velké množství nových informací. (Šimíčková-Čížková, 2001)

Paměť je stále více logická vzhledem k přibývajícím poznatkům a i kapacita paměti se v průběhu tohoto věku neustále zvyšuje. (Piaget, Inhelderová, 2001)

V období mladšího školního věku je myšlení, jakožto kognitivní proces, nejvíce rozvíjen. Dítě by mělo být schopné zapamatovat si a posléze zopakovat osmi slovnou větu, provést danou věc podle tří najednou vydaných pokynů, umět z paměti krátké básničky a písničky, hádanky. (Vágnerová, 2005)

Vnímání. Na počátku období převažuje vnímání neanalytické, celkové, které se postupně mění na analytické vnímání. Typickými znaky tohoto vnímání je přehlednost, přesnost a cílenost. (Vágnerová, 2005)

Binet (in Čačka, 1994) rozdělil proces vývoje vnímání do stádia prostého výčtu bez pochopení smyslu, do stádia popisu, kdy je schopno charakterizovat popisovaný předmět či situaci. A pro další stádium je typické, že dítě nahlíží na vnímaný předmět jako na předmět smysluplný.

Pozornost a schopnost koncentrace pozornosti dozrává na začátku období mladšího školního věku.

Čačka (1994) uvádí:

10 – 12 minut jsou šestiletí žáci schopni udržet pozornost.

15 – 20 minut se dokáží soustředit osmi až desetileté děti.

1.3 Jazykové a komunikační schopnosti

Komunikační úroveň dítěte nelze hodnotit izolovaně, bez provázanosti s kvalitou výše uvedených oblastí jeho vývoje. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat hodnocení úrovně jeho motorického vývoje, do které spadá nejen jemná a hrubá motorika, vizuomotorika, grafomotorika a lateralita, ale také kvalita zrakového a sluchového vnímání dítěte a jeho sociálních kompetencí, protože ty významně ovlivňují vývoj řeči a úroveň dosažených komunikačních kompetencí dítěte. (Bendová, 2011)

Na komunikační schopnosti dítěte a na řeč jsou ve škole kladeny poměrně vysoké nároky, které jsou ale přiměřené jeho fyziologickému věku.

Řeč plní ve školním vzdělávacím procesu nejen funkci komunikační, kdy dítěti zprostředkovává kontakt se sociálním okolím. Zároveň zajišťuje přenos informací mezi komunikujícími a podílí se na rozvoji symbolického a abstraktního myšlení dítěte. Úroveň komunikačních kompetencí a kvalita řeči dítěte významně ovlivňuje kvalitu, průběh i výstupy edukačního procesu. (Kutálková, 1996)

Dítě mladšího školního věku zvládne, ač necíleně využívat různé způsoby komunikace. Tyto způsoby střídá v návaznosti na to, s kým právě komunikuje. Rozdílná komunikace je s cizími dospělými, s dětmi, s vrstevníky či doma s rodiči. Schopnost rozlišování způsobu komunikace souvisí s rozvojem myšlení a vychází ze sociální zkušenosti. Komunikace mezi dítětem a dospělým člověkem má přesně stanovená pravidla, určující formální podobu a obsah a dítě mladšího školního věku si je těchto pravidel vědomo a také je respektuje. Při komunikaci s vrstevníkem dítě mnohem více využívá prvky neverbální komunikace, jeho projev je hlučnější a zjednodušený díky častému užívání citoslovcí a slangu. (Vágnerová, 2005)

Úroveň řeči dětí mladšího školního věku je nejčastěji posuzována rozsahem slovní zásoby. Dle Bendové (2011) slovní zásoba obsahuje přibližně 2 500 slov u dětí ve věku sedmi let. Tyto děti jsou schopny používat abstraktní a poloabstraktní slova. Sdělení prostřednictvím vět jsou již srozumitelná. Věta bývá průměrně 5-ti slovná či krátké souvětí. Celkový projev je souvislý, avšak sdělení bývá často nepochopitelné, jelikož dítě důkladně popisuje jednotlivé události, avšak souvislosti mezi jednotlivými událostmi vynechává. Rozsah slovní zásoby se zvětšuje s přibývajícím věkem a rozvíjí se následkem vzájemného působení dítěte a společnosti.

2 KOMUNIKACE

„Nelze nekomunikovat.

Každé chování je komunikace.

*A proto, že neexistuje nechování,
nemůže neexistovat komunikace.“*

Paul Walzlawick

Termín „komunikace“ pochází z latinského *communicatio*, což znamená „sdělovat, dorozumívat se“. Tento pojem dříve označoval „vespolné účastnění“, až postupem času získal významovou podobu, jakou ho chápeme dnes. (Průcha, Mareš, Walterová, 1998)

Potřeba komunikovat je jednou ze základních lidských potřeb. *„Sociální komunikace je důležitým procesem v realizaci osobních vztahů. Zahrnuje výměnu informací, ale také emocí, hodnocení a pobídek k činnosti. Sdělují druhému nejen, co se stalo, ale zároveň také zda se mi to líbí, či nelíbí, co bychom měli udělat atd.“* (Čáp, Mareš, 2001, s 111)

Termín komunikace je používán ve většině vědních oborů např. v pedagogice, psychologii, lingvistice, kybernetice, antropologii, sociologii, tudíž ho není možno jednoznačně definovat. Některé definice jsou zcela zjednodušené a sdělují, že komunikovat znamená něco si navzájem sdělovat. Komunikaci můžeme chápat jako *„obecně lidskou schopnost užívat výrazové prostředky k vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů“* (Klenková, 2006, s. 25)

Také Vybíral (2000) uvádí, že důležitým prostředkem pro rozvoj osobnosti a sociálních vztahů je jednoznačně komunikace, při které vždy osoba zastupuje roli mluvčího – komunikujícího a současně posluchače – přijímajícího sdělení. Komunikací je ovlivněno myšlení, postoje i emoce a slouží také k udržování a navazování mezilidských vztahů.

„Původní význam slova komunikace je společně s někým na něčem participovat, spolupodílet se. Komunikovat znamená s někým se z něčeho společně radovat, druhému něco předávat, doručovat, propůjčovat, dávat a přijímat, tj. navzájem se sdílet.“ (Křivohlavý, 1988, s. 20)

2.1 Komunikace, řeč a jazyk

*„Když narodí se maličký,
dar vidění má pod víčky,
dar slyšení má v něžném oušku,
dar doteku má v prstíčkách,
dar chuti pozná v prvním doušku,
dar vůně v jarních kytíčkách.
Maminko, ty k těm darům vkrátku
dar řeči přidáš nemluvnátku.“*

František Hrubín

Schopnost řečové komunikace je fascinující lidská vlastnost. Lechta (2002) ji definuje jako: „*schopnost vědomě používat jazyk jako složitý komunikační systém znaků a symbolů ve všech jeho formách*“. (Lechta 2002, s. 13)

Komunikace, jakožto lidská schopnost napomáhá budovat, udržovat a pěstovat mezilidské vztahy a významně ovlivňuje rozvoj osobnosti. Mnoho autorů uvádí, že pojem „komunikace“ se dá definovat více způsoby. Každá z definic směřuje jiným směrem a nikdy v nich nejsou zahrnuty všechny roviny významu a dopadu, potencionální proměnné a aspekty, ať už sociální, kulturní, kognitivní, filozofické či lingvistické. (Klenková, 2006)

V logopedickém slovníku Dvořák (2001, s. 100) definuje komunikaci jako: „*přenos různých informačních obsahů pomocí různých komunikačních systémů zejména prostřednictvím jazyka; výměna informací, sdělování a dorozumívání; realizuje se ve 3 hlavních formách: mluvené, psané, ukazované*“.

Slovo komunikace pochází z latinského *communicatio*. Aby mohl být proces komunikace realizován, musí obsahovat základní čtyři prvky, které se vzájemně ovlivňují a doplňují: komunikátor (zdroj informací), komunikant (příjemce informací), komuniké (obsah sdělení) a komunikační kanál. (Klenková, 2006)

Komunikaci lze dělit na komunikaci verbální a nonverbální. Klenková (2006) označuje tyto dva druhy komunikace jako komunikaci sociální ve které dochází ke sdělování, přijímání významů v sociálním chování a v sociálních vztazích lidí. Toto sdělování a výměna významů může probíhat v přímém a nepřímém sociálním kontaktu.

Verbální, čili slovní komunikaci lze charakterizovat jako dorozumívání se jedné, dvou nebo více osob prostřednictvím slov. Komunikace jedné osoby může být označena jako vnitřní řeč k sobě samému nebo samomluva. Verbální komunikace je realizována prostřednictvím slov a nejen v mluvené podobě, čili mluvené řeči, ale také v řeči psané. (Vybíral, 2000)

Lechta (2002) označuje verbální komunikaci jako slovní komunikaci, čili část informace, která je předávána prostřednictvím slov.

Řeč je chápána jako specificky lidská vlastnost, sloužící člověku ke sdělování pocitů, přání a myšlenek. Lidé si osvojují řeč na základě fyziologických předpokladů a společenských životních podmínek. (Sovák, 1978)

Dle Klenkové (2006) je mluvená řeč lidská schopnost užívat sdělovací prostředky, které jsou vytvářeny mluvidly.

S řečí úzce souvisí pojem jazyk. Aby mohl člověk mluvit a užívat řeč, musí umět daný jazyk, kterým má mluvit. Ten lze naučit pouze pokoušením se mluvit.

Jazyk je podmínkou úspěšného přenosu informací. „*Jazyk je soustava zvukových a druhotných dorozumívacích prostředků znakové povahy, schopná vyjádřit veškeré vědění a představy člověka o světě a jeho vlastní vnitřní prožitky.*“ (Klenková, 2006, s. 49)

Při komunikaci není využívána pouze verbální složka, ale ruku v ruce s ní jde i komunikace nonverbální. Jedná se o komunikaci mimoslovní nebo neslovní, která má v sobě zahrnuto veškeré prostředky dorozumívání bez použití řeči a mluveného slova. (Klenková, 2006)

Nonverbální komunikace je vše, „*co signalizujeme beze slov či spolu se slovy jako doprovod slovní komunikace.*“ Vybíral (2000, s. 64)

Prostředky nonverbálního projevu jsou důležitou charakteristikou této komunikace. Vopalecká (2005) říká, že za prostředek nonverbální komunikace považuje mnoho lidí pouze mimiku.

Nonverbální komunikaci lze chápat jako informace předávané jinak než slovy. Přičemž informace mohou být předány výrazem obličeje, tóny řeči, doteky, pohyby, gesty, postojem, apod..

Mluveným slovem je sdělováno pouze přibližně 7 % informací, kdežto mimoslovní projev zaujímá 93 % a z toho 38 % hlasová kvalita. (Vopalecká, 2005)

Prostředek nonverbální komunikace: (Vopalecká, 2005)

- mimika - výrazy obličeje;
- gestika - pohyby (především rukou) s jasným sdělovacím významem;
- posturika - postoje celého těla;
- proxemika - vzdálenost, tělesné přiblížení či oddálení;
- haptika – dotyky;
- kinezika – pohyby;
- vizika řeč očí, zrakový kontakt;
- paralingvistika - svrchní tóny hlasu (tempo, výška, pauzy apod.);
- úprava zevnějšku a prostředí - to, jak člověk vypadá, jaké věci používá, jak je má uspořádané ve svém prostředí.

2.2 Vývoj řeči a komunikačních schopností z hlediska věku dětí

Vývoj řeči je složitý proces, který probíhá v určitých stádiích. Tato stádia nastupují s časovou variabilitou a nelze žádné stádium řečového vývoje vynechat, avšak délka trvání u každého dítěte může být různě dlouhá, je to velice individuální. (Klenková, 1997)

Dle Sováka (1989) lze dělit vývoj řeči na - předběžné stádium vývoje řeči;
- vlastní vývoj řeči.

Předběžné stádium vývoje řeči je obdobím začínajícím po narození. Spadá sem především období křiku, období žvatlání a období porozumění řeči.

Vlastní vývoj řeči nastupuje kolem 1. roku života a lze ho dělit do několika na sebe navazujících období. Tato období dle Sováka (1989):

1. Emocionálně-volní – toto období lze charakterizovat vyjadřováním pocitů, emocí a přání. *„Mimořádný význam zde má přízvuk a citové zabarvení, intonace. Například slovem „mama“ dítě vyjadřuje radost, že je matka s ním, nespokojenost, že matka odchází, přání, aby matka zůstala a podobně.“* (Klenková, 2000, s. 12)

2. Egocentrické – období začínající okolo 18. – 24. měsíce života dítěte. Dítě má snahu slova opakovat a napodobovat. Hraje si s nimi a snaží se říkat vše, co slyší. (Lechta, 1990)

3. Asociačně-reprodukční – období začíná kolem 2. roku věku dítěte. Dítě je schopno slovy správně pojmenovávat a částečně i asociovat. *„Výrazy, které dítě slyšelo ve spojitosti s určitými jevy, přenáší na jevy podobné, reprodukuje tak jednoduché*

asociace. *Jde o přenášení (transfer) označení na jevy analogické*“ (Klenková, 2006, s. 36).

4. Stádium rozvoje komunikační řeči – toto období se datuje mezi 2. a 3. rokem věku dítěte. Dítě stále častěji komunikuje s dospělými i se svými vrstevníky a učí se řečí dosahovat svých cílů. (Klenková, 2006).

5. Stádium logických pojmů – nástup tohoto období nastává kolem 3. roku, kdy dochází ke kvalitativním změnám v rozvoji řeči. Dítě začíná chápat abstrakci pojmů. Doposud mělo jednotlivá označení spjata pouze s konkrétními jevy. (Lechta, 1990) Toto období je často označováno jako období vývojových potíží řeči, tzv. fyziologická dysfluence, jelikož dítě ještě nemá dostatečně vyvinuté vyjadřovací schopnosti a okolí na něj klade vysoké mluvní nároky. Proto někdy komolí výrazy, opakuje začátky slov nebo se přeříkává. (Klenková, 2000)

6. Stádium intelektualizace řeči - od 4. roku věku dítěte a přetrvává do dospělosti. Dítě je bezpečně schopno vyjadřovat své myšlenky nejen obsahově, ale i formálně. *„Dochází zde k vývoji řeči po stránce logické, kdy slova se intelektualizují (chápaní obsahu, rozlišování pojmů konkrétních a abstraktních, zpřesňování gramatických forem, zkvalitnění celkového řečového projevu, rozšiřování slovní zásoby.)“* (Bytešníková, 2007, s. 77).

Fyziologický vývoj artikulace jednotlivých hlásek ve vztahu k věku dítěte: (Jurnečková, Vysoudilová in Škodová, Jedlička a kol. 2003)

- Od 1 roku do 2,5 roku - b, p, m, a, o, u, i, e

j, d, t, n, l – artikulační postavení těchto hlásek se

upravuje po třetím roce věku dítěte a následně má vliv na artikulační vývoj hlásky r;

- od 2,5 roku do 3,5 roku au, ou, v, f, h, ch, k, g;

- od 3,5 roku do 4,5 roku bě, pě, mě, vě, d', t', ň;

- od 4,5 roku do 5,5 roku č, š, ž;

- od 5,5 roku do 6,5 roku c, s, z, r;

- od 6,5 roku do 7 let ř a diferenciací č, š, ž a c, s, z.

2.3 Komunikační schopnosti dětí z hlediska školní zralosti

Při vstupu do školy jsou na žáka kladeny vysoké nároky. Pro úspěšné zvládnutí všech povinností a nároků je jedním z předpokladů školní zralost, se kterou také úzce souvisí tělesný i motorický vývoj, rozvoj poznávacích a rozumových schopností

(vnímání, pozornost, paměť a myšlení). Nedílnou součástí školní zralosti je dobrá úroveň řeči, porozumění a vyjadřování, která je nezbytná pro navázání kontaktu se spolužáky a učiteli.

„Řeč má pro vývoj dítěte a jeho fungování ve škole mimořádný význam. Umožňuje rozvoj myšlení, ovlivňuje kvalitu poznávání, učení. Neméně důležitý je i sociální aspekt řeči – řeč slouží k dorozumění, k utváření sociálních vztahů, má dopad na vnímání dítěte druhými a jeho postavení ve skupině.“ (Bednářová, Šmardová, 2010, s. 25)

Na počátku školní docházky mohou u dětí přetrvávat drobné vady výslovnosti a pomalu by mělo docházet k ústupu fyziologické dyslalie a k správnému vyslovování. Problém nastává tehdy, když u dětí dochází ke špatnému sluchovému rozlišení z důvodu špatně vyslovované hlásky. (Klégrová, 2003)

Proto je tedy určitá úroveň verbální komunikace poměrně důležitá. S přibývajícím věkem se požadavky na úroveň řeči i vyjadřování a porozumění zvyšují a nejen z tlaku dospělých, ale i spolužáků a i dítě samotné se chce stále zdokonalovat, případně odstraňovat nedostatky. (Vágnerová, 2005)

3 NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST

Základní vývoj řeči a také výslovnosti se uzavírá okolo sedmého roku života. Tento názor je všeobecně přijímán nejen širokou veřejností i odborníky. Jelikož do sedmi let dochází k postupnému zrání centrální nervové soustavy, je možno s řečí pracovat, zbavovat nedokonalostí, snadněji se dá ovlivnit a výslovnost je přístupná změnám. Získané návyky se po sedmém roce života fixují.

Za výslovnost nesprávnou lze označit nedostatky ve výslovnosti před sedmým rokem, kdežto po sedmém roce života se přetrvávající odchylky označují jako výslovnost vadná. (Kutálková, 1999). „*Lze tedy nesprávnou výslovnost do sedmi let považovat za jev vývojový, později však zcela jistě za vadu.*“ (Kutálková, 1999, s. 87)

Při vymezování narušené komunikační schopnosti nelze vycházet jen z faktu, že dítě nesprávně vyslovuje, ale z mnoha dalších hledisek a pojetí. Vymezení pojmu narušené komunikační schopnosti není snadné.

Nutno je stanovit normalitu. Je velmi obtížné vymezit hranice mezi tím, co je bráno jako normální, co je norma a kdy už hovořit o narušení a narušené komunikační schopnosti. (Klenková, 2006)

Definice narušené komunikační schopnosti uváděná Lechtou (Lechta in Škodová, Jedlička a kol., 2003, s. 25) je považována za jednu z nejdůležitějších: „*Komunikační schopnost člověka je narušená tehdy, jestliže některá jazyková rovina jeho projevu (případně i několik rovin simultánně nebo sukcesivně) působí interferenčně vzhledem k jeho komunikačnímu záměru. Přitom může jít o foneticko-fonologickou, morfologicko-syntaktickou, lexikálně-sémantickou nebo pragmatickou komunikační rovinu jazyka.*“

3.1 Roviny jazykového projevu

Aby se řeč vyvíjela správně, je dle Škodové, Jedličky a kol. (2003) zapotřebí několik základních a nezbytných podmínek. Mezi tyto podmínky patří normální intelekt, normální sluch, nepoškozená centrální nervová soustava, vrozená míra nadání pro jazyk a adekvátní sociální prostředí.

„*Dítě mluví především tak, jak to slyší kolem sebe, napodobuje mluvní vzor. Nejzávažnější je samozřejmě vadná výslovnost matky, kterou dítě poslouchá od samého*

narození. Preventivní metody však poskytují určité šance i maminkám, které nemají správnou výslovnost.“ (Kutálková, 1996, s. 89)

Pro vymezení narušené komunikační schopnosti a sledování komunikační schopnosti dítěte je důležité zaměřit se na roviny jazykového projevu, které se vzájemně prolínají.

Lechta (2002, s. 18) uvádí: *„Komunikační schopnost člověka je narušena tehdy, když některá rovina jeho jazykových projevů (příp. několik rovin současně) působí interferenčně vzhledem ke komunikačnímu záměru.“*

Jedná se o roviny foneticko-fonologická (zvuková), lexikálně-sémantická (obsahová), morfologicko-syntaktická (gramatická) a pragmatická.

Foneticko-fonologická jazyková rovina – tato rovina je také nazývána jako zvuková stránka řeči. Lze zkoumat pár měsíců po narození. Již mezi 6. a 9. měsícem života nastává významný okamžik ve vývoji řeči, kdy pudové žvatlání, tedy žvatlání bez sluchové kontroly, přechází ve vědomou výslovnost hlásek, na žvatlání napodobující. Klenková (2006) zdůrazňuje, že produkované zvuky, které dítě před tímto obdobím vydává, nelze považovat za hlásky mateřského jazyka.

„Jde o sluchové rozlišování hlásek mateřského jazyka a jejich výslovnost. Schopnost vyčleňovat hlásky mateřského jazyka ze zvuku prostředí se začíná rozvíjet již v kojeneckém věku.“ (Bednářová, Šmardová, 2010, s. 25)

Hlásky jsou základními stavebními kameny této roviny. Rozlišování hlásek a rozvinuté sluchové vnímání je zapotřebí ke správné artikulaci hlásek. Pořadí vyslovovaných hlásek a jejich vývoj postupuje zpravidla od tzv. nejmenší fyziologické námahy. Vývoj výslovnosti postupuje od artikulačně nejméně náročných hlásek po artikulačně obtížnější. Vývoj by měl být ukončen kolem pátého roku života a mezi pátým až sedmým rokem by měl být ukončen vývoj výslovnosti všech hlásek. (Lechta, 1990)

„Z logopedického pohledu je důležité znát pořadí fixace jednotlivých hlásek. Nejdříve se fixují samohlásky. Fixace souhlásek probíhá v tomto pořadí: závěrové, úžinové jednoduché, polozávěrové a úžinové se zvláštním způsobem tvoření.“ (Klenková, 2006, s. 39)

Na foneticko-fonologickou rovinu má vliv mnoho dalších aspektů, zejména úroveň motorických schopností a intelektu, sluchové vnímání a rozlišování, rodinné prostředí, mluvní vzor nebo množství a úroveň podnětů, které na dítě působí.

Pokud dítě nedobře vyslovuje určité hlásky po pátém roce života, je nutné navštívit logopeda. Do sedmi let je sice problematika artikulace některých hlásek brána jako fyziologický jev, avšak při vstupu do základního povinného vzdělávání by mělo dítě vstupovat se správnou artikulací všech hlásek. (Peutelschmiedová, 2005)

Lexikálně-sémantické rovina - slovní zásoby a porozumění řeči. Tato rovina zahrnuje slovní zásobu aktivního i pasivního slovníku. Slovní zásoba v tzv. pasivním slovníku se začíná rozvíjet kolem 10. měsíce po narození. Dítě zná význam těchto slov, chápe pokyny dospělých a zvládá na ně reagovat. Slova v aktivní slovní zásobě jsou už slova, které dítě aktivně používá. (Klenková, 2006)

Bytešníková (2007) dokonce uvádí, že děti při získání dostatečně velké a podnětné aktivní slovní zásoby upřednostňují verbální způsob komunikace. Ač je nonverbální stránka mírně potlačena i nadále zůstává důležitou komunikační složkou.

Okolo 1. roku života dítěte se objevuje první aktivní užívání slov a s potřebou neustálého rozšiřování aktivní slovní zásoby souvisí kladení otázek. Tato období prochází tzv. prvním a druhým věkem otázek (1,5 roku - nejčastěji pokládány otázky „Co je to?“, „Kdo je to?“, „Kde je?“ a 3,5 roku - otázky „Proč?“, „Kdy?“). Lechta (1990) označuje hypergeneralizací jev, kdy jsou první slova dítětem chápána všeobecně („haf“ je pro ně vše, co je chlupaté a má čtyři nohy). V opačném případě hovoří o hyperdiferenciaci. Jedná se o konkretizaci slov (táta je označen pouze pro jeho otce).

Klenková (2006) uvádí: v 1. roce věku dítěte - 5 – 7 slov;

ve 2. roce věku dítěte - přibližně 200 slov;

ve 3. roce věku dítěte - 1000 slov;

ve 4. roce věku dítěte - 1500 slov;

v 6. roce věku dítěte - 2500 až 3000 slov.

Morfologicko-syntaktická rovina – neboli gramatická rovina. Tato rovina řečového projevu se týká užívání vět a souvětí, ohýbání slov, jejich časování a skloňování, užívání slovních druhů. Funkčnost této roviny lze zjišťovat až okolo 1. roku, jelikož až tehdy začíná rozvoj řeči dítěte. „*Gramatika jazyka se vyvíjí přibližně*

do pěti let, nedostatky po tomto období už signalizují potíže ve vývoji“. (Kutálková, 1996, s. 43)

V období mezi prvním a pátým rokem života dochází k radikálním změnám řečového projevu. Obdobím, které je nazýváno období jednoslovných vět Klenková (1997) označuje dobu, kdy u dítěte vznikají první slova opakováním slabik. Dále popisuje, že první opravdová slova jsou neohebná, tedy že se neskloňují ani nečasují. Podstatná jména dítě používá zpravidla v 1. pádu a slovesa v infinitivu nebo ve 3. osobě a také velice často v rozkazovacím způsobu. Lechta (1990) říká, že ze slovních druhů dítě začíná používat nejprve podstatná jména, poté slovesa a citoslovce. Až mezi 2. a 3. rokem dítě začíná používat ostatní slovní druhy a to především přídavná jména a osobní zájmena, o něco později číslovky, předložky a spojky. Dle Klenkové (2006) se v tomto období objevuje skloňování a po 3. roce života dítě umí správně používat jednotné a množné číslo. Všechny slovní druhy umí používat až po 4. roce života. Slovosled ve větě vypadá podle Lechty (1990) tak, že na přední místo ve větě pokládá dítě slovo s emocionálně klíčovým významem, tedy slovem jemu důležitým.

Pragmatická rovina – čili využívání a uplatňování získaných komunikačních schopností v praxi, v sociálním prostředí, při komunikaci s lidmi. *„Tato rovina je založena na sociálních a psychologických aspektech komunikace.“* (Bytešnicková, 2007, s. 81) Součástí této roviny je nejen řeč jako taková, ale také vhodné nonverbální komunikace, nejčastěji mimiky, gestikulace a schopnost udržet oční kontakt.

Dítě se učí, že prostřednictvím řeči a komunikace dosahuje cíle, získává a předává informace, ale je také schopno vyjádřit své pocity a potřeby nebo sdílet události či prožitky. (Bednářová, Šmardová, 2010)

„Základní jazyková schémata, základní slovní zásoba, přesná artikulace, schopnost komunikovat pohotově a bez zábran, to vše se zakládá už v předškolním věku. Pokud se některá z položek nestihne patřičně rozvinout, není nic ztraceno, protože vývoj pokračuje dál, ale je podstatně pracnější a časově náročnější dosáhnout úrovně, které mohlo být dosaženo.“ (Kutálková, 1996, s. 46)

3.2 Klasifikace narušené komunikační schopnosti

Klasifikace narušené komunikační schopnosti je pohledem různých autorů odlišná. Mnoho z nich vychází z poznatků lékařského odvětví.

Lechta popsal klasifikaci narušené komunikační schopnosti podle symptomu, který je pro dané narušení nejtypičtější a sestavil 10 základních kategorií narušené komunikační schopnosti: (Lechta in Škodová, Jedlička a kol. 2003, s. 36)

- „*Vývojová nemluvnost (vývojová dysfázie)*;
- *získaná orgánová nemluvnost (afázie)*;
- *získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)*;
- *narušení zvuku řeči (rinolalie, palatolalie)*;
- *narušení fluence – plynulosti řeči (tumultus sermonis, balbuties)*;
- *narušení článkování řeči (dyslalie, dasatrie)*;
- *narušení grafické stránky řeči*;
- *symptomatické poruchy řeči (řeč u dětí s DMO apod.)*;
- *poruchy hlasu (dystonie, dysodie, afonie)*;
- *kombinované vady a poruchy řeči.*“

Velmi často bývá u dětí problém nesprávná výslovnost hlásek. Každá hláska má svůj fyziologický nástup v danou dobu. Toto musí být před vymezováním narušené komunikační schopnosti respektováno a musí být zvážen poměr mezi tím, co je projev fyziologický a co už může být skutečná odchylka. Zpravidla do dovršení čtyř let života dítěte nelze hovořit o narušené komunikační schopnosti, jelikož se jedná o jevy fyziologické. (Klenková, 2006)

4 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Volný čas je nedílnou součástí života nejen každého dítěte, ale všech lidí.

Děti mladšího školního věku mají dostatek časového prostoru, který vyplňují aktivitami jim blízkými a příjemnými. Volnočasové aktivity bývají mezi dětmi rozdílné a musí být pojímány velmi individuálně. Určení hranic mezi povinnostmi a volnočasovými aktivitami je složité vzhledem k individualitě jednotlivce. Co některé děti považují za nezbytnou nutnost a povinnost, jiné mohou tu samou činnost považovat za příjemné a smysluplné trávení volného času.

Bakalář (1978) označuje volný čas dobou, kterou si jedinec sám, dle vlastní úvahy zvolí a v této době je nejvíce sám sebou.

Nelze všeobecně říci časové rozvržení, „od kdy – do kdy“ děti začnou trávit svůj volný čas. Každé dítě je individualista a má jiné zájmy a hlavně potřeby. Pro některé děti nastává prostor pro volný čas skončením výuky a nástupem do školní družiny, kde se už nemusí učit a věnuje se sportu, hrám a činnostem, které pro ně vychovatelka školní družiny nachystala. Jiní pociťují strávený čas ve školní družině zase jako povinnost spojenou se školní docházkou a volný čas jim nastává pro příchodu domů. Podobně je tomu s kroužky. Některé děti si je vybírají dle svých zájmů, tužeb a potřeb a jsou uspokojeny s takovýmto naložením volného času. Jiné děti na kroužky dochází jen z toho důvodu, že byly zapsány rodiči a takto zvolenou volnočasovou aktivitu považují za povinnost, která je do vysoké míry neuspokojuje.

Jiný problém v neuspokojování potřeb v oblasti volnočasových aktivit může být zdravotní, ekonomický či teritoriální, kdy dítě nemůže z důvodů svého zdravotního stavu, finanční situace rodiny či místa bydliště naplňovat svá přání v oblasti smysluplného a uspokojivého trávení volného času.

4.1 Volný čas

Volný čas neboli čas určený „sám sobě“. Je to doba, která je věnovaná příjemným aktivitám různého charakteru, sportovního, relaxačního, uměleckého, apod.

Hofbauer definuje volný čas takto: „*Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce*“

a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. “ Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. „Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. “ (Hofbauer, 2004, s. 13)

Existuje mnoho různých definic pojmu volný čas. Za nejznámější jsou považovány definice „*vycházející z humanistických premis, které akcentují rozdíl mezi svobodou a povinností*“. (Šerák, 2005, s. 38)

Za základní rysy volného času se považuje svobodná volba činností, časové rozložení dle potřeb, uspokojování osobních potřeb, poskytování radosti a potěšení, zábava, odpočinek, jistá dobrovolnost. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nevíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe nebo i pro druhé, ale ze svého vnitřního popudu a zájmu. Činnosti a aktivity zahrnující volný čas mohou být shrnuty do výčtu: odpočinek, rekreace, zábava, zájmová činnost, dobrovolné vzdělávání a dobrovolná společensky prospěšná činnost. (Němec, 2002)

Nejenže každý jedinec považuje za volný čas odlišnou činnost. I různé obory zkoumají a berou volný čas v jiném pojetí a z jiného úhlu pohledu. „*Sociologie zkoumá volný čas jako symbol věku, sociální pozice, profese, společenského úspěchu a vzdělání. Naproti tomu v psychologickém pojetí je volný čas brán jako jeden ze způsobů prožívání reality a předmětem zájmu je tedy vztah k této realitě, vztah k lidem, duševní aktivita ve volném čase nebo motivace k určité činnosti. Z pohledu pedagogiky a andragogiky se zase rozlišuje výchova pro volný čas (ne předepisování a formování, ale pomoc při rozhodování, orientaci, usnadnění přístupu k nabídce) a výchova či vzdělávání ve volném čase.*“ (Šerák, 2005, s. 37)

4.2 Funkce volného času

Jednou ze základních otázek nauky o volném čase jsou funkce volného času. Stejně jako je velké množství definic volného času, tak i funkce se u každého autora liší. Avšak v jádru jsou stejné. Mnohdy jde pouze o použití jiné terminologie či přidání (odebrání, záměna) jiných funkcí.

Hofbauer (2004) jako hlavní funkce volného času uvádí: odpočinek (relaxace, regenerace pracovní síly), zábavu (regenerace duševních sil) a rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury, sebevzdělávání, osvobození od automatismu).

K tomuto dělení funkcí se přiklání více autorů, např. Hradečná, Vážanský. Avšak způsob rozdělení funkcí neposkytuje úplnou a komplexní představu o všech možnostech, které prožívání volného času nabízí.

Pávková (2002) uvádí pět funkcí volného času: zdravotně hygienickou, seberealizační, formativně výchovnou, socializační a preventivní.

Soudobý francouzský sociolog Roger Sue (in Hofbauer, 2004) jako funkce uvádí:

- psychosociologickou (všestranný rozvoj, uvolnění a zábavu);
- sociální (socializaci v různých sociálních prostředích včetně rodiny a jiných sociálních skupin, symbolickou příslušnost k některé sociální skupině vyjadřující vztah ke skupině a obsahující potvrzení vlastní osobnosti a sociální uznání);
- terapeutickou (zahrnuje zdravotní hledisko, smyslový rozvoj, prevenci chorob a zdravý životní styl; tato funkce je často opomíjená);
- ekonomickou (výdaje vynakládané na aktivity volného času; činnost ve volném čase jakožto žádoucí spotřeba a nebo pouhé spotřeby vedoucí k odcizení, kdy se jejím přeceněním člověk odcizuje sám sobě).

Německý pedagog volného času Horst W. Opaschowski komplexně vymezil funkce volného času takto: (in Hofbauer, 2004)

- rekreace (zotavení, osvěžení a uvolnění);
- kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací, bezstarostnost, potěšení, rozptýlení, vyrovnaní nedostatků);
- výchova a další vzdělávání) poznání, touha po zážitcích, sociální učení);
- kontempace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba, rozjímání, potřeba klidu, čas pro sebe sama);
- komunikace (sociální kontakty a partnerství, pospolitost, láska, empatie);
- participace (podílení se, účast na vývoji společnosti, vlastní iniciativa);
- integrace (stabilizace života rodiny, potřeba společnosti, kolektivní vědomí, rituály, tradice, hledání emocionální jistoty);
- enkulturace (kulturní a kreativní rozvoj, vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností, fantazie, spontaneita).

Vážanský (1995) vymezil funkce volného času stejným dělením, jako je uvedeno výše a upozorňuje, že tyto funkce tvoří vzájemně propojený celek. Do individuálních funkcí řadí rekreaci, kompenzaci, edukaci (výše označováno termínem výchova a další

vzdělávání) a kontemplaci. Zatímco do všeobecných spíše spadá komunikace, integrace, participace a enkulturace.

Tyto funkce nastínil již v roce 1987 Opaschowski, avšak je nepojmenoval jako funkce, nýbrž jako potřeby. Následující přehled potřeb získal z výzkumu volného času, dovolené a zdraví a vystihl aktuální požadavky společnosti.

- Potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu;
- potřeba vyrovnání, rozptýlení a potěšení;
- potřeba poznání a učebního podněcování a dalšího učení;
- potřeba klidu, pohody, rozjímání a sebevědomí;
- potřeba sdělení, kontaktu a družnosti;
- potřeba společnosti, kolektivního vztahu a tvoření skupin;
- potřeba účastenství, angažovanosti a sociálního sebepojetí;
- potřeba kreativního rozvoje, produktivního uplatnění a účasti na kulturním životě. (in Vážanský, 1995)

Vážanský řadí potřeby spolu se zájmy, intenzitou využívání, postoji, motivací a prožíváním volného času do kvalitativních aspektů volného času. Zdůrazňuje, že *„hodnocení činností volného času závisí nejen na časovém rozpětí (potencionální volný čas), nýbrž také na prožívání této doby. Motivace, identifikace nebo postoj znamenají podstatné nebo spíše rozhodující a určující činitele. Mluví-li se o volném čase, pak se musí zkoumat jak rámcové podmínky, tak i dominující aspekty, které způsobují, ovlivňují a tím i vysvětlují jedincovo chování.“* (Vážanský, 1995, s. 28). Poukazuje na důležitost kvalitativních aspektů volného času.

V souvislosti se potřebami je poukazováno na zájmy. Zájmy ve volném čase zpravidla vypovídají o kognitivní a emocionální sféře osobnosti. Postoje k volnému času. Volný čas nabyl významu v dnešní společnosti. Je brán jako nedílnou součástí každého dne a je mu přisuzován velký význam. Pojmy jako užívání života, legrace a sociální kontakty mají větší přírůstek než orientace na výkon a plnění povinností. Práce přesto zůstává nejvyšší hodnotou ve společnosti. Motivace volného času závisí na mnoha faktorech a to na oblasti života, na sociální skupině, postavení v životním cyklu, dosaženém vzdělání atd.. O kvalitě prožívání volného času vypovídá spokojenost člověka. Rodinné, profesní nebo studijní prostředí ovlivňuje vztah mezi volným časem a prožíváním života. (Vážanský, 1995)

4.3 Formy aktivit volného času

Volný čas se stává stále více dobou, u které není lhostejné, jakým způsobem ji bude jedinec trávit. Na způsobu využití volného času a výběru volnočasových aktivit opravdu záleží a to zejména u mladých lidí. Jelikož právě těmito činnostmi se vyvíjejí osobní dispozice a odpovědnost, občanské postoje a obecně vztah ke společnosti jako takové. Z tohoto důvodu je důležité, aby rodiče již v nejužším věku dítěte volnočasové aktivity směřovaly správným směrem.

Volnočasové aktivity jsou děleny širokou veřejností na aktivity aktivní a pasivní. Pod činnosti aktivní všeobecně spadají takové činnosti, které vyžadují nějaký aktivní fyzický pohyb (sport, turistika, pobyt venku, atd.). A na druhé straně jsou pasivní aktivity, které jsou chápány jako činnosti s minimálním vynaložením fyzického pohybu – tzv. „sedavé činnosti“ (sledování televizní obrazovky, vysedávání u počítače, malování, četba, atd.).

Hofbauer (2004) dělí způsoby trávení volného času podle míry formálnosti na organizované a neorganizované činnosti. Pro organizované aktivity je typická jejich organizovanost a koordinace veřejnými, soukromými, náboženskými nebo občanskými institucemi. Kdežto neorganizované jsou takové aktivity, při kterých je využito osobních či volně dostupných zdrojů, jako jsou např. zahrady, dvory, hřiště, bazény a nebo také televize, počítače, atd.).

Sledování televizní obrazovky a hraní her na počítači bývá stále častěji náplní volného času. Pro děti mladšího školního věku (a i předškolního věku) není problém tyto technické věci obsluhovat. Počítač a internet přináší i pozitiva ve formě technických znalostí, vyhledávání informací, přípravy do školy, ale celodenní „vysedávání“ u her je hodnoceno velice negativně. Především tím, že děti ztrácejí schopnost odpovídajícím způsobem reagovat na běžné životní situace. Počítač pro děti nesmí být náhradou běžného života. (Suchý, 2007)

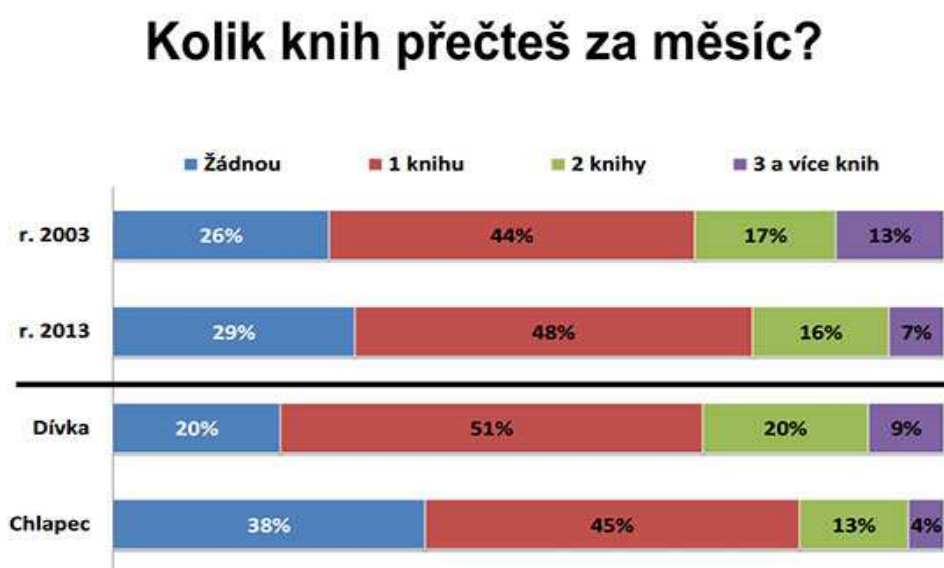
Dle Hofbauera (2004) má stěžejní význam kvalita volnočasových aktivit. Důležité je zorientovat se v nabídce, vybrat vhodnou náplň volného času a aktivit se zúčastňovat. Ve výběru vhodných aktivit pro děti mladšího školního věku má velkou úlohu rodina.

Čas strávený u obrazovek a počítače „zabírá prostor“ smysluplnější náplní. Určitě by neměl nahrazovat aktivní činnosti – sport, pobyt venku, sdílení času s vrstevníky, apod.. Fyzický pohyb je pro dítě v tomto období důležitý. Útlum fyzického pohybu by mohlo vést ke zdravotním a psychickým obtížím.

Nemělo by se zapomínat na důležitou složku, která pozitivně rozvíjí osobnost dítěte – četbu, předčítání pohádek a dalších věku přiměřeným žánrů. Rodiče by neměli tuto složku podceňovat a čtení by se mělo stát příjemnou součástí každého dne. Přístup rodičů ke knize a četbě se také odráží ve vztahu jejich dětí k literatuře. Proto také četnost i kvalita čtení dětí nejen mladšího školního věku má ve výčtu volnočasových aktivit klesající tendenci.

„V roce 2013 připravila Národní knihovna ČR první celostátní reprezentativní průzkum dětí školního věku se zaměřením na četbu a na vztah dětí ke knihám a knihovnám. Výzkum byl realizován pomocí kvantitativních a kvalitativních metod, cílovou skupinou byly děti ve věku 9 až 14 let. Praktickou část průzkumu provedla agentura Mediaresearch a.s. Sběr dat proběhl v září a říjnu 2013 na vzorku 1 519 respondentů.“ (<http://www.rodina.cz/clanek9652.htm>)

Graf 1: Počet přečtených knih za měsíc.

Zdroj: (<http://www.rodina.cz/clanek9652.htm>)

„Čtení knih patří k zábavným činnostem volného času pro 47 % českých dětí, ale pro mnohé z nich je také spojeno s nudou (18 %). Existují výrazné genderové rozdíly - 59% dívek považuje čtení za zábavné, u chlapců je to však pouze 37%. S rostoucím věkem vnímají děti význam četby knih pro vzdělávání (35 %). Třetina dětí čte knihy každý den, ale další třetina nepřečte za měsíc ani jednu knihu. Hlavním důvodem pro nečtenářství je konstatování, že čtení "nebaví," silnou konkurencí jsou jiné aktivity - film, televize, internet, Facebook a počítačové hry.“ (<http://www.rodina.cz/clanek9652.htm>)

Graf 2: Nejčastěji čtené žánry.

Jaké žánry nejraději čteš?

• Dívky

- Knihy o přírodě a zvířatech
- Příběhy o dětech
- Pohádky
- Dobrodružné knihy

• Chlapci

- Dobrodružné knihy
- Komiksy
- Knihy o přírodě a zvířatech
- Encyklopedie, naučná literatura

Zdroj: (<http://www.rodina.cz/clanek9652.htm>)

„Pouze 12% českých dětí uvedlo, že jim rodiče nikdy nepředčítali. Většina českých dětí (75%) dostává alespoň občas knížku jako dárek. Děti nejčastěji čtou povinnou školní četbu (51%), to, co doporučí kamarádi (50%) a rodiče (43%), značný význam má i vlastní objevování knih v domácí nebo veřejné knihovně nebo na internetu. Z hlediska žánrů nejvíce preferují dobrodružné knihy, knihy o zvířatech, pohádky a komiksy. Zhruba třetina českých dětí nedostává od svých učitelů žádný seznam doporučených knih. Děti jednoznačně preferují volný výběr titulu knížek ke čtení.“

(<http://www.rodina.cz/clanek9652.htm>)

4.4 Faktory ovlivňující volnočasové aktivity

Jak dítě mladšího školního věku tráví svůj volný čas? Každé jiným způsobem, někdy se zvolené činnosti velmi podobně prolínají, u jiných dětí jsou zcela odlišné. Výběr a realizace volnočasových aktivit jsou ovlivněny mnoha faktory, ke kterým např. patří osobnost a individualita dítěte, rodinné zázemí ve kterém vyrůstá, zájmy rodiny, finanční možnosti rodiny, sociální postavení rodiny, teritoriální dostupnost, možnosti

nabízené obcí či městem, nabídka aktivit pod záštitou školy, vrstevníci, média. Tyto a další faktory ovlivňují dítě v oblasti volného času.

Rodina je prvním faktorem, který ovlivňuje dítě v tom, jak trávit volný čas již od narození. Rodiče od kojeneckého věku přes období batolete, předškolního věku a mladšího školního věku a dále, předkládají dětem možnosti volnočasových aktivit. Ovšem v každé rodině nemusí tato nabídka být tak úplně smysluplná a uspokojivá.

Jelikož vědomí vlastního „já“, čili identita dítěte, se rozvíjí až v 8 – 12 letech, je po celou dobu období mladšího školního věku nutnost vedení rodičů v oblasti volnočasových aktivit. I když se desetileté dítě zdá být relativně bezstarostné, vyrovnané, se zájmem o vnější svět, stále se ještě jeho osobnost utváří. Z tohoto důvodu nelze od dítěte očekávat plnou odpovědnost za smysluplnou volbu a realizaci volnočasových aktivit. V tomto věku by měla rodina dítěti předložit návrhy aktivit, motivovat ho, udat mu cíl, rozvíjet jeho zájmy a dovednosti a odhalit jeho možné vloh, které nenásilně nasměruje k vhodně zvolené činnosti. (Matějček, 2007)

Další složkou, která může ovlivňovat způsob trávení volného času je škola. Škola je místem vzdělávání, místem, kde žák nabývá nejen vědomosti, ale také zkušenosti v oblasti společenské. Dítě je ve škole v každodenním kontaktu s dospělými (učitelé, vychovatelé, kuchařky, uklízečky, školník) i se svými kamarády – vrstevníky.

Funkce školy v oblasti výchovy ve volném čase vymezil ve své knize Hofbauer (2004). Jedná se o čtyři základní funkce: výchovně-vzdělávací, sociální, preventivní a zdravotní. Aby byly všechny tyto funkce uplatněny, měla by škola nabídnout smysluplné volnočasové aktivity mimo výuku, ale pod záštitou odpovědného pedagoga.

Z toho vyplývá, že „škola“ není jen poskytovatelem vzdělávání, ale také zdrojem relaxace, zábavy, sportovního či kulturního vyžití. Dle Pávkové (2002) lze toto působení školy rozdělit na formální a neformální. Formální složka výchovného působení na děti ve škole je chápána jako proces vzdělávání, při kterém žáci nabývají zkušenosti, vědomosti, dovednosti a návyky. Neformální složka zahrnuje všechny činnosti a aktivity, které se odehrávají mimo časovou dotaci školní výuky, ale stále v rámci školy. Do této složky spadá např. školní družina či školní kroužky.

Při pobytu ve škole je jen malá pravděpodobnost, že dítě bude samo. Téměř veškerý čas tráví se svými vrstevníky. Ti mají velký vliv na způsob trávení volného času jedince.

Vágnerová (2005) označuje vrstevníky jako velkou socializační skupinu přibližně stejně starých jedinců, kteří mají stejné nebo podobné zájmy, činnost a cíl. V této skupině dochází k rozvoji sociálních vztahů a k vzájemné interakci a dítě zde nachází relaxaci, uvolnění a zábavu. Žák nemusí spadat jen do školní vrstevnické skupiny, ale i do dalších (parta dětí trávící společně volný čas venku na hřišti, skupina dětí docházející na stejný kroužek, sport, apod.).

Děti mladšího školního věku stále častěji propadají mediálnímu tlaku. Suchý (2007) definuje média jako prostředek komunikace čili sdělovací prostředek přenášející nějaké informace prostřednictvím knih, tisku, televize, rozhlasu, internetu apod.. Tyto prostředky jsou označeny jako prostředky technické a sociální systémy.

Dítě je nejčastěji ovlivněno filmem prostřednictvím televize nebo internetu. Blažek (1995) tvrdí, že děti průměrně před obrazovkou tráví 25 hodin týdně (více než 3,5 hodiny denně). Avšak televizní programy nabízejí nepříliš vhodné pořady pro děti nejen po 22. hodině, ale také v průběhu celého dne. Dle Blažka dítě ve věku 11 let vidělo v televizi 52 000 vražd, ozbrojených loupeží, přepadení a znásilnění.

„Největší hrozbu představuje pro děti a mládež mediální násilí, jednak proto, že předváděné scény bývají příliš krvavé a kruté, drastické až sadistické, jednak proto, že nespravedlivé, zločinné násilí ve filmech (i ve zpravodajství) vítězí a bývá líčeno se sympatií. Násilí, byť „měkkí“, zaplavuje spolu s ničením věcí – i dětské pořady. Největším nebezpečím jsou brutální počítačové hry, kde je dítě samo v roli agresora.“ (Říčan, 1995, s. 61)

Sledováním nevhodných televizních pořadů, ale i „novodobých“ pohádek, vede k poškození dětské duše. Násilí, které shlédnou v televizi je pro ně především velice lákavé a nenásilně nutí k napodobování. Mohou např. zkoušet šikanovat bezbranného spolužáka, jelikož podobný způsob chování viděli na obrazovce. Ale i když u dětí nedochází k přímému napodobení, je v nich probouzeno nebezpečné zalíbení v krutosti, destruktivitě a libost v ničení věcí. Zároveň se oslabuje jejich schopnost soucitu. U jiných dětí může být reakce na sledování násilných pořadů jiná a může vést až k bázlivosti, k přílišnému strachu z násilí a ke zbabělému chování. Toto je také velice nebezpečné. (Říčan, 1995)

Jak se tedy mají rodiče zachovat, aby se tomuto vyhnuli? Určitě je dobré již od útlého věku nastavit nějaká pravidla, která se musí důsledně dodržovat. Blažek (1995) zastává názor, že pro děti předškolního věku je jednoznačně sledování televizní

obrazovky škodlivé a pokud je tato pasivní činnost vyřazena z volnočasových aktivit, dítě tím jenom získá.

Dítě mladšího školního věku se stále ještě nachází ve fázi, kdy nemá zakotvenou jednoznačnou hranici vnitřního a vnějšího světa, proto neumí odlišit skutečnost a fikci v televizních pořadech. Avšak takto starého žáka nemůžeme od televize úplně oprostit, jelikož by se vymykal vrstevníkům (což by mohlo vést k izolaci dítěte, šikaně, pocitů méněcennosti, apod.) a zároveň by se částečně cítil být vyloučen z rodinného života. Je však důležité, aby byly televizní pořady pro děti velice pečlivě vybírány, aby rodiče spolu s dětmi pořady sledovali a následně o viděném mluvili. (Říčan, 1995)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 POPIS PRŮZKUMU

Průzkumné šetření diplomové práce je zaměřeno na zjištění výskytu narušené komunikační schopnosti u dětí na 1. stupni Základní školy Neratovice a na způsob trávení volného času těchto dětí.

Stanovený cíl, dílčí cíle, průzkumné otázky a hypotézy slouží k zjištění shody či rozdílnosti ve volnočasových aktivitách dětí s narušenou komunikační schopností a dětí bez narušené komunikační schopnosti, porovnání způsobu trávení volného času u těchto dvou skupin dětí a zda může mít nevhodně vybraná volnočasová náplň ještě nějaký vliv na komunikační schopnost dětí.

Průzkumné šetření bylo realizováno v květnu a červnu roku 2014.

V první polovině května byly sestaveny první verze dotazníků, které vyplnilo 27 dětí prvních tříd v VIII. oddělení školní družiny jmenované základní školy. Tyto zkušební anonymní dotazníky sloužily k získání informací o časové dotaci na vyplnění dotazníků a o porozumění textu dětmi. Poté byly dotazníky skartovány. Konečná verze dotazníků vznikla po drobných úpravách v polovině května 2014.

Před zahájením průzkumného šetření byla ředitelce Základní školy Neratovice předána Žádost o povolení průzkumného šetření na 1. stupni Základní školy Neratovice (viz. Příloha A) společně s Vyjádřením k žádosti o povolení průzkumného šetření na 1. stupni Základní školy Neratovice (viz. Příloha B), vzorovým Dotazníkem (viz. Příloha D) a Informovaným souhlasem pro rodiče (viz. Příloha C). Po kladném vyřízení a povolení dotazníkového šetření ředitelkou školy byl dětem rozdán informovaný souhlas pro rodiče, který si měly vlepít do notýsku určenému na domácí úkoly a co nejdříve přinést od rodičů vyplněné a podepsané. Z celkového počtu 421 dětí přineslo správně vyplněný formulář 411 dětí, 7 dětí dlouhodobě chybělo a 3 děti ani do zahájení dotazníkového šetření vyplněný formulář nepřinesly. Rodiče v tomto formuláři měli zaznamenat, zda souhlasí, aby se jejich dítě anonymního dotazníkového šetření zúčastnilo a zda dítě toho času navštěvuje logopedii.

Během první poloviny června vyplnilo dotazník 315 dětí z 1. stupně Základní školy Neratovice, 46 dětí chybělo a 60 dětí dotazník nevyplňovalo z důvodu nesouhlasu rodičů. Všichni žáci dostali stejné dotazníky, děti navštěvující logopedii měly pouze v pravém horním rohu dotazníky označené písmenem L. Důvodem je anonymita dotazníků a následná správnost při zpracovávání výsledků. Žáci vyplňovali dotazník v průběhu vyučovací hodiny (po domluvě s třídní učitelkou) a po vyplnění ihned vrátili, návratnost byla tedy 100%.

Všech 315 vyplněných dotazníků bylo během června a července 2014 zpracováno, vyhodnoceno, odpovědi sečteny a následně byla vytvořena analýza dat. Odpovědi dětí a výsledky dotazníkového šetření jsou zaneseny do tabulek a grafů, které umožňují přehledné a logické uspořádání.

5.1 Cíl, dílčí cíle, průzkumné otázky a hypotézy průzkumu

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit výskyt narušené komunikační schopnosti u dětí na 1. stupni vybrané základní školy a poukázat na jejich způsob trávení volného času.

Dílčí cíle:

- zjistit, zda jsou volnočasové aktivity rozdílné u dětí s narušenou komunikační schopností a u dětí bez narušené komunikační schopnosti a v jaké míře;
- porovnat způsob trávení volného času u těchto dvou skupin dětí a zjistit, zda volnočasové aktivity mají ještě vliv na narušenou komunikační schopnost u dětí mladšího školního věku;

Průzkumné otázky:

1. Kolik dětí mladšího školního věku z vybrané základní školy se potýká s narušenou komunikační schopností?
2. Jaký je rozdíl ve způsobu trávení volného času u dětí s narušenou komunikační schopností a u dětí bez narušené komunikační schopnosti, je-li nějaký rozdíl?
3. Mají volnočasové aktivity vliv na narušenou komunikační schopnost u dětí mladšího školního věku?

V souvislosti s daným průzkumem jsou stanoveny tyto hypotézy:

H1 – U třetiny dětí mladšího školního věku z vybrané základní školy se vyskytuje narušená komunikační schopnost.

H2 – Většina dětí s narušenou komunikační schopností se ráda věnuje četbě.

H3 – Děti s narušenou komunikační schopností tráví u obrazovek, monitorů či displejů televize, počítače, tabletu, mobilního telefonu, PSP, videoher, atd. více času než děti bez narušené komunikační schopnosti.

5.2 Charakteristika průzkumného vzorku

Respondenti pro dotazníkové šetření byli vybráni na základě záměrného výběru. „Záměrný výběr se uskutečňuje na základě určení relevantních znaků, tj. těch znaků základního souboru, které jsou důležité pro dané zkoumání.“ (Gavora, 2010, s. 79) Jelikož je diplomová práce zaměřená výhradně na děti mladšího školního věku, staly se vhodným a reprezentativním vzorkem všechny děti na 1. stupni základní školy. Jiná další kritéria již nebyla stanovena.

Popis Základní školy Neratovice

Pro tento průzkum byla vybrána Základní škola Neratovice, která se nachází v ulici 28. října č. p. 1157 v Neratovicích. Školní rok 2013/14 byl pro školu velmi významný, protože oslavila 30 let od založení školy - byla slavnostně otevřena 1. září 1983. V průběhu 30-ti let se do historie školy zapsalo tisíce dětí a rodičů, stovky učitelů a ostatních zaměstnanců. Ve školním roce 2013/2014 bylo přivítáno 718 žáků ve 31 třídách (1. stupeň 18 tříd, 2. stupeň 12 tříd a 1 třída přípravná), z toho 421 dětí 1. stupně, 287 dětí 2. stupně a 10 dětí v přípravné třídě. Děti 1. stupně mají možnost navštěvovat školní družinu s kapacitou 240 dětí (I. - VIII. oddělení). V tomto školním roce ve škole pracovalo 52 učitelů, 8 vychovatelek školní družiny, 12 správních zaměstnanců, 7 kuchařek, 1 asistentka pedagoga a 1 učitelka přípravné třídy.

Škola je velmi dobře situovaná, nachází se na sídlišti a zároveň areál školy disponuje s velkým zatravněným pozemkem a rozsáhlým sportovním areálem. Jedná se o velkou pavilónovou moderní školu, její prostředí působí velmi esteticky. Děti mají nejen svou kmenovou třídu, ale učí se především v dobře vybavených odborných učebnách. Škola má mnoho pracoven, které jsou každoročně doplňovány moderní technologií a pomůckami. Mezi odborné učebny patří například pracovna fyziky, chemie, hudební výchovy, přírodopisu, dále pracovny informatiky, jazykové učebny a jazyková laboratoř, multimediální pracovna, dílny, cvičná kuchyňka a dvě tělocvičny. Pro děti 1. stupně je zde osm oddělení školní družiny. Škola je materiálně dobře zajištěna, využívá moderních pomůcek a nejen ty zajišťují pro děti zajímavou a kvalitní výuku.

Popis vybraného vzorku

Ve školním roce 2013/2014 navštěvovalo 1. stupeň Základní školy Neratovice 421 dětí, z toho 212 chlapců a 209 dívek. Ale bohužel se dotazníkového průzkumného šetření nezúčastnili všichni žáci.

Tabulka 1: Počet chlapců a dívek 1. stupně Základní školy Neratovice.

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkem
Chlapci	55	41	40	42	34	212
Dívky	43	53	32	51	30	209
Celkem	98	94	72	93	64	421

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Konečný průzkumný vzorek tvoří 315 žáků, tolik respondentů se v červnu 2014 účastnilo dotazníkového šetření. Zbylých 45 dětí dlouhodobě chybělo a u 60-ti dětí rodiče nesouhlasili s vyplněním dotazníků. Tyto děti měly v době vyplňování dotazníků svými spolužáky zadanou náhradní práci dle aktuální vyučovací hodiny.

Tabulka 2: Průzkumný vzorek respondentů – počet chlapců a dívek.

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	Celkem
Chlapci	43	31	33	30	25	162
Dívky	36	42	25	30	20	153
Celkem	79	73	58	60	45	315

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Tabulka 3: Průzkumný vzorek respondentů.

	1. ročníky	2. ročníky	3. ročníky	4. ročníky	5. ročníky	Celkem
Třídy	1.A, 1.B, 1.C, 1.D	2.A, 2.B, 2.C, 2.D	3.A, 3.B, 3.C	4.A, 4.B, 4.C, 4.D	5.A, 5.B, 5.C	
Celkový počet dětí	98	94	72	93	64	421
Počet zúčastněných dětí	79	73	58	60	45	315
Počet dětí s nesouhlasem od rodičů	8	16	5	22	9	60
Chybějící děti	11	5	9	11	10	46
Počet dětí navštěvujících logopedii	18	7	7	3	2	37
	ch – 12 d – 6	ch – 5 d – 2	ch – 6 d – 1	ch – 3 d – 0	ch – 2 d – 0	ch – 28 d – 9

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

ch = chlapců; d = dívek

Z celého počtu 315 respondentů pouze 37 dětí navštěvuje logopedii, z toho 28 chlapců a 9 dívek. Nejvíce (18) žáků je „z lavic“ prvních tříd. Z druhých a třetích tříd dochází na logopedii po sedmi dětech. Ze čtvrtého ročníku 3 a z pátého 2 děti.

Věk dětí se pohyboval v rozmezí od 6-ti do 13-ti let. Nejpočetnější skupinou jsou děti ve věku 8 let a nejstarší 13-ti leté děti jsou pouze dvě.

Tabulka 4: Věk respondentů.

Věk dětí	6	7	8	9	10	11	12	13
Počet dětí	8	70	72	55	58	42	8	2

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Děti spolupracovaly velice aktivně a okamžitě. Dotazníkového šetření se zúčastnily pouze žáci, kteří měli od svých rodičů podepsaný souhlas s účastí na dotazníkovém průzkumném šetření a jelikož byl průzkum anonymní, není možné majitele dotazníku vyhledat.

Etické zásady

Před úplným zahájením průzkumného šetření a před rozdáním anonymních dotazníků dětem předcházelo formální povolení ředitelky školy a taktéž povolení rodičů dětí z 1. stupně Základní školy Neratovice, které se měly dotazníkového šetření účastnit.

Ředitelce byla předána Žádost o povolení průzkumného šetření na 1. stupni Základní školy Neratovice (viz. Příloha A) společně s Vyjádřením k žádosti o povolení průzkumného šetření na 1. stupni Základní školy Neratovice (viz. Příloha B), Informovaným souhlasem pro rodiče (viz. Příloha C) a vzorovým Dotazníkem (viz. Příloha D). Paní ředitelka obratem kladně vyřídila formální náležitosti.

Poté byly třídní učitelky žáků prvních až pátých tříd požádány o spolupráci při dalších krocích. Třídním učitelkám byly předány Informované souhlasy pro rodiče (viz. Příloha C), které společně s žáky měly vlepit do notýsku určenému na domácí úkoly a co nejdříve přinést od rodičů vyplněné a podepsané. Společně s Informovaným souhlasem dostaly seznam dětí své třídy, kam zaznamenávaly údaje o souhlasu či nesouhlasu rodičů daného dítěte s dotazníkovým šetřením a dále zda rodiče zaznamenali, jestli jejich syn nebo dcera dochází na logopedii. Děti, u kterých rodiče nesouhlasili s průzkumným šetřením, dotazníky nevyplňovaly a plnily náhradní úkoly týkající se té dané vyučovací hodiny dle školního rozvrhu.

Dotazníky byly zcela anonymní, nelze majitele dohledat. Před rozdáním a zahájením vyplňování byl dětem vysvětlen účel, postup a anonymita. Byly požádány o pravdivé odpovědi, za které se případně, vzhledem k anonymitě, nemusely stydět. Všichni žáci měli stejné dotazníky, pouze děti navštěvující dle rodičů logopedii měly dotazníky označené písmenem L v pravém horním rohu. Dětem byl tento drobný rozdíl vysvětlen.

5.3 Metody sběru dat

Pro zpracování praktické části diplomové práce byl použit kvantitativně orientovaný druh průzkumného šetření. Aby se získalo dostatečné množství informací a potřebného množství dat, byla zvolena dotazníková metoda. „*Dotazník je metoda hromadného získávání údajů pomocí písemných otázek.*“ (Hartl, Hartlová, 2009, s. 121) Při malé časové investici lze získat velké množství informací, proto je dotazník nejčastěji využívanou metodou k zjišťování údajů. (Gavora, 2010)

Dotazníky pro dané průzkumné šetření měly dvojí podobu. První a zkušební verze dotazníku byly předloženy 27 žákům prvních ročníků. Tyto zkušební dotazníky sloužily k získání informací o časové dotaci na vyplnění dotazníků a o porozumění textu dětmi. Poté byly dotazníky skartovány a po drobných úpravách byla zpracována konečná a finální verze dotazníků.

Dotazník obsahuje údaje o věku dítěte, o kmenové třídě a dále 26 otázek či položek. „*Jednotlivé prvky dotazníku se nazývají otázky. Otázka dotazníku se však někdy označuje jako položka. Položka je vhodnější označení tehdy, když výrok nemá tázací, ale oznamovací formu.*“ (Gavora, 2010, s. 121)

V tomto konkrétním dotazníku (viz. Příloha 4) byly podle stupně otevřenosti použity tři typy otázek: (Gavora, 2010)

19 uzavřených - otázka č. 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26;

3 polouzavřené - otázka č. 2, 10, 19;

4 otevřené - otázka č. 1, 7, 17, 20.

Otázky či položky v dotazníku jsou systematicky sestaveny do čtyř okruhů. Každý okruh je vždy tématicky zaměřen na určitou problematiku. První oblast otázek (otázky č. 2 – 6) je věnována kladnému či zápornému postavení dítěte k moderním technologiím (televizor, počítač, tablet, PSP, mobilní telefon, hrací konzole), četnost a oblíbenost jeho využívání. Druhý okruh otázek je zaměřen na četbu a knihy a vztah dítěte ke knize. Tento okruh pokrývají otázky č. 8 - 11. Ve třetím oddílu otázky č. 12 – 19 zjišťují, jak tráví dítě volný čas s rodiči a rodinou a na sportovní vyžití.

Poslední je logopedická oblast. Otázky v tomto okruhu (č. 21 – 26) jsou věnovány problematice komunikační schopnosti dítěte. Jaký je subjektivní názor dítěte na svou komunikační schopnost a zda dochází či navštěvoval logopedické pracoviště. Otázky s č. 1, 7, 20 jsou významově stejné, ačkoliv jinak slovně položené: „Co nejraději děláš ve volném čase? Jaká je tvoje nejoblíbenější činnost, kterou by jsi chtěl dělat pořád? Jaká je tvoje nejoblíbenější činnost?“. Otázky jsou záměrně umístěny před a po prvním oddílu otázek a po třetím oddílu. Otázky mají kontrolní charakter, mají za úkol zjistit, zda si dítě stojí za svou oblíbenou činností, či je ovlivněno předchozími otázkami a odpověďmi.

Dotazník respondenti vyplňovali osobně a v průběhu vyučovací hodiny. Po předchozí domluvě s třídními učitelkami byl stanoven časový harmonogram v rozmezí dvou týdnů, kdy je možné žáky dané třídy 1. stupně navštívit a požádat o vyplnění dotazníků. Všechny děti aktivně a s nadšením spolupracovaly.

Před zahájením vyplňování dotazníků byli respondenti obeznámeni o tom, proč dotazník vyplňují a k čemu je určen. Byli také seznámeni s průběhem vyplňování dotazníků a druhy otázek (uzavřené otázky kroužkovat, polozavřené zakroužkovat, případně vepsat odpověď a u otevřených stručně či jednoslovně odpovědět). Děti z třetích, čtvrtých a pátých tříd si otázky četly a vyplňovaly samy, případně jim byla zodpovězena odpověď na konkrétní dotaz. Každý si při vyplňování postupoval vlastním tempem a po dokončení dotazník odevzdal. Dětem v prvních a druhých třídách byly otázky čteny jedna po druhé a žáci měli vždy po přečtení otázky zaznamenat svou odpověď. „Prvňáčkům“ občas pomohla třídní učitelka, především u otevřených otázek. Po vyplnění také všichni dotazníky odevzdali. Návratnost dotazníků byla tedy 100%.

Výsledky dotazníku byly zpracovány a zaneseny prostřednictvím tabulek a grafů v následující kapitole Interpretace údajů. Názvy téměř všech grafů a tabulek jsou totožné s otázkami v dotazníku. Pro přehlednost a logičnost byly zvoleny dva typy grafů, sloupcové a koláčové. Každý graf znázorňuje odpovědi respondentů jedné otázky. V koláčových grafech je vždy uvedena absolutní četnost čili počet odpovědí 315-ti žáků a relativní četnost počet odpovědí převedený na procenta. Ve sloupcových je jen četnost absolutní. Dvě tabulky pokrývají více otázek. První tabulka zahrnuje otázky 12 -16, druhá 21 – 26.

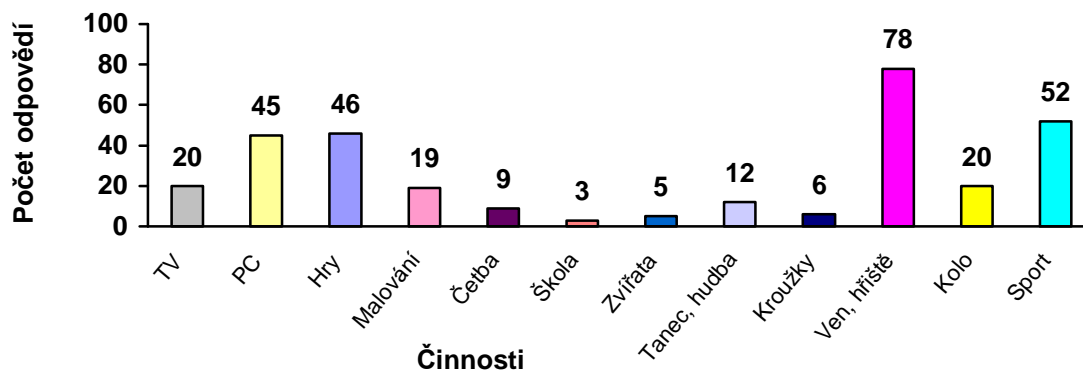
U otevřených otázek mohli respondenti uvést více odpovědí, avšak do celkového vyhodnocení byla započítána jen jedna. Na tento fakt byly děti upozorněny a proto měly např. svou nejoblíbenější činnost napsat buď na první místo a nebo ji zakroužkovat, podtrhnout či jinak označit.

Jelikož respondenti u otevřených otázek odpovídali velice různorodě, byly vytvořeny určité kategorie, kam odpovědi byly zařazeny. Kategorie jsou podrobně popsány a objasněny pod grafem č. 4.

Pod každou tabulkou a grafem je krátký komentář, který doplňuje potřebné informace. Komentář je vždy zaměřen na výčet odpovědí všech respondentů a vždy následující graf a jeho komentář objasňuje odpovědi dětí navštěvujících logopedii. Dále pro zajímavost následuje výčet odpovědí dětí z každého ročníku zvlášť.

5.4 Analýza údajů

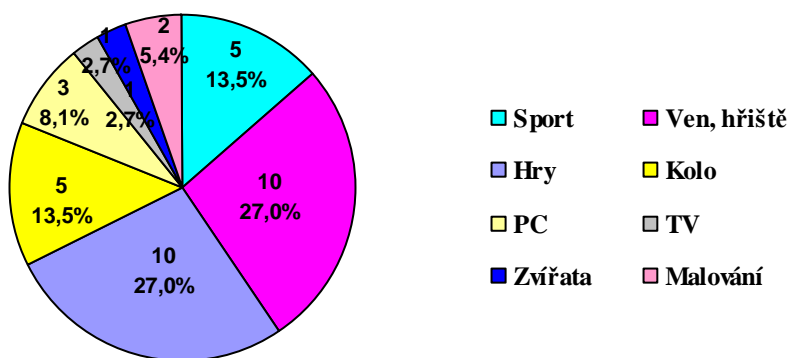
Graf 3: Otázka č. 1 – Co nejraději děláš ve volném čase?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Na otázku „Co nejraději děláš ve volném čase?“ odpovídalo nejvíce (78) respondentů z celkového počtu 315 odpovědí z kategorie Ven, hřiště (viz. Kategorie níže). Poměrně početné jsou také odpovědi v kategorii Sport (52), Hry (46) nebo PC (45). Naopak nejméně početná je Škola, Zvířata či Kroužky.

Graf 4: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Taktéž děti s narušenou komunikační schopností nejčastěji tráví čas venku či na hřišti - 10 dětí. Také 10 dětí si rádo hraje, ať už se stavebnicí (nejčastěji Legem), s hračkami, nebo se rádo zaměstná tvořivou výrobou. 5 dětí uvedlo jako nejoblíbenější činnost jízdu na kole a 5 žáků sport (fotbal, tenis, hokej). Jedna dívka uvedla, že si nejraději hraje a stará se o svého psa, a pouze 3 děti uvedly hru na počítači a tabletu. Jen jeden žák se nejraději dívá na televizi.

Tři nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Hry (21 odpovědí), Ven, hřiště (13), Kolo (10);
2. ročník – Ven, hřiště (13), PC (13), Hry (12);
3. ročník – Ven, hřiště (19), PC (8), Hry (8);
4. ročník – Ven, hřiště (18), Sport (14), PC (8);
5. ročník – Ven, hřiště (15), Sport (7), PC (7).

Kategorie

Z důvodů různorodosti odpovědí respondentů v otevřených otázkách bylo nutno odpovědi „zaškatulkovat“ do určitých kategorií. Tyto kategorie platí pro otázky č. 1, 7, 20 a částečně i 17.

TV – sledování televizních programů, odpočinek u televizoru, nejčastější odpovědi typu: „koukám na telku“, „dívám se na pohádky“, „koukám na... (konkrétní film, pořad, televizní kanál)“;

PC – tato kategorie zahrnuje veškeré moderní technologie, na kterých se dají hrát hry či jejím prostřednictvím komunikovat s ostatními lidmi, nejčastěji byl uváděn počítač (počítačové hry i facebook – sociální síť), tablet, poté časté odpovědi byly mobilní telefon, PSP a X-box;

Hry – do této kategorie spadá nejčastěji hraní si s hračkami, stavebnicemi (nejčastěji uváděné Lego), společenskými hrami, hraní si s mladším sourozencem, také kreativní tvoření a rukodělné práce (výroba náramků, zvířátek z korálek, modely aut či letadel);

Malování – malování, kreslení, vybarvování omalovánek za použití vodových a temperových barev, pastelek, fixů, prstových barev;

Četba – čtení oblíbených knih a časopisů;

Škola – do této kategorie byly zařazeny odpovědi typu domácí úkoly, učení, příprava do školy, matematika, počítání;

Spánek – nejčastěji spát, potom ležet, odpočívat, „válet“ se a nic nedělat;

Zvířata – mazlit se, starat se, krmit, hrát si, pečovat, venčit, chodit na procházky, čistit, nejčastěji uváděné zvíře je morče a pes, poté kuň, křeček, želva, králík;

Domácí práce – nejfrekventovanější odpovědí této kategorie bylo uvedeno vaření a pomáhání mamince, dále uklízet pokojíček, uklízet nádobí z myčky, pomáhat s vysáváním a vytíráním;

Zahrada, bazén – hrát si na zahradě, běhat po zahradě, pomáhat s pěstitelskými pracemi, sekat trávník, grilovat, trávit čas na zahradě, koupat se, hrát si a skákat do bazénu;

Tanec, hudba – tanec klasický, latinsko-americký, orientální, zumba, aerobic, zpěv, hra na hudební nástroj (nejčastěji kytara, klavír, flétna, saxofon);

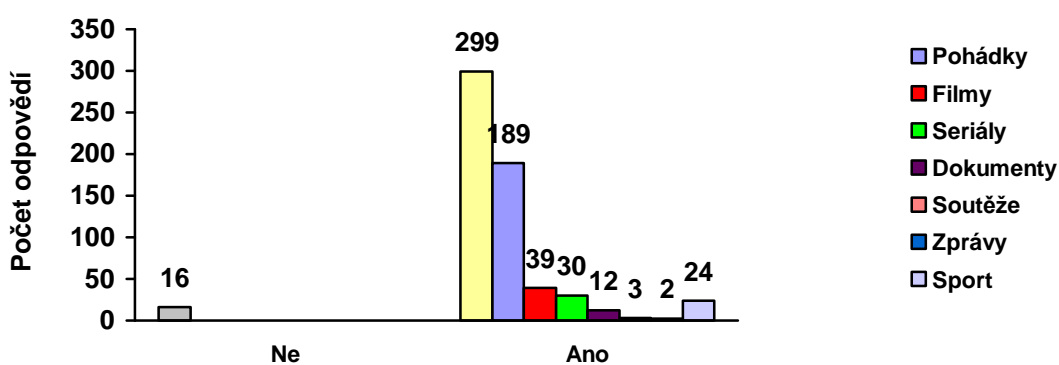
Kroužky – nejčastější odpovědí této kategorie byly kroužky sportovního charakteru, turistický či modelářský kroužek;

Ven, hřiště – chodit ven, „lítat“ venku, chodit za kamarády, běhat s kamarády venku, scházet se venku s kamarády, chodit na procházky, hrát si venku, chodit na hřiště, hrát si na hřišti;

Kolo – nejčastěji jezdit na kole, projíždět se na kole, dělat smyky na kole, také sem byly zařazeny odpovědi koloběžka, jezdit na koloběžce;

Sport – tuto kategorii nejvíce pokrýval fotbal, ve velké míře byl také uváděn florbal a další sporty (hokej, tenis, badminton, volejbal, karate) a trampolína, skákat na trampolíně.

Graf 5: Otázka č. 2 – Díváš se rád na televizi? Na co?

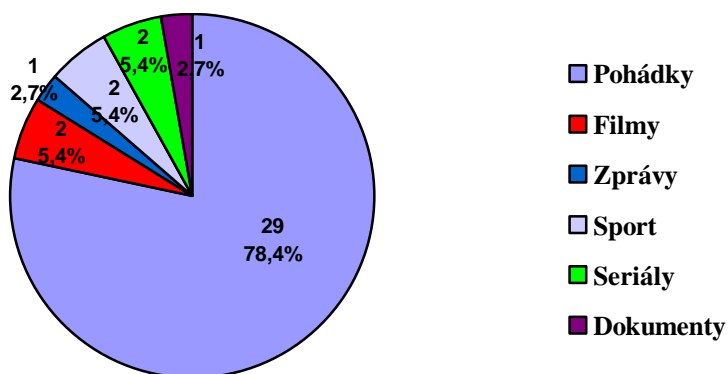

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Z celkového vybraného vzorku 315 respondentů jich 16 odpovědělo, že neradi sledují televizi. 299 dětí odpovědělo, že ANO a nejvíce na pohádky (kreslené i filmové, Večerníček, nejčastěji jmenovanou pohádkou – kresleným seriálem – byli Simpsonovi). 39 dětí uvedlo, že se nejraději dívají na filmy (filmy pro děti, filmy se zvířaty, dobrodružné filmy, z přírody a dva žáci také uvedli horory). Na seriály (především na

dětských televizních programech a děti spíše z vyšších ročníků uváděly Ulici a Ordinaci v růžové zahradě) se rádo dívá 30 respondentů. 12 žáků sleduje dokumenty především o zvířatech, o přírodě, o vesmíru, o dinosaurech, o rybách a dokumenty s válečnou tematikou. Soutěže jako je Superstar a Česko – Slovensko má talent mají rádi 3 respondenti. Pouze 2 děti sledují zprávy a na sport se dívá 24 žáků, především na fotbal, hokej, Olympijské hry, jezdeckví a tenis.

Graf 6: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii.

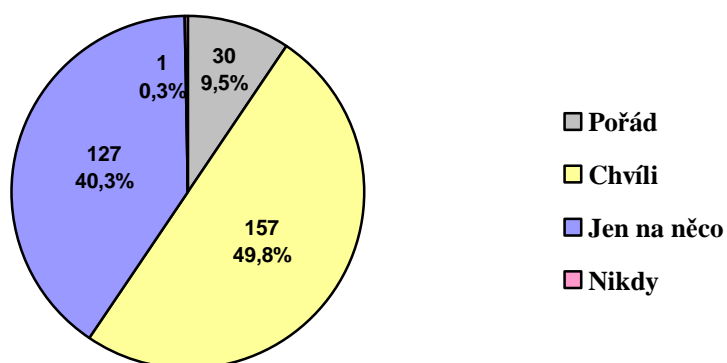
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Žádné z těchto dětí nevedlo negativní odpověď. Všichni rádi sledují televizní pořady a to nejčastěji v 29-ti případech pohádky (žáci uváděli Večerníček, SpongeBob, Jak vycvičit draky, pohádky o zvířátkách, pohádky). Dva žáci uvedli filmy, sport a seriály a jeden žák se nejraději dívá na zprávy a dokumenty.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Ne (1 odpověď), Ano (78), nejčastěji pohádky (59), sport (6), seriály (4), dokumenty (4), filmy (3), zprávy (2);
2. ročník – Ne (3 odpovědi), Ano (70), nejčastěji pohádky (54), filmy (6), sport (5), seriály (3), soutěže (2);
3. ročník – Ne (1 odpověď), Ano (57), nejčastěji pohádky (33), sport (7), seriály (7), filmy (6), dokumenty (4);
4. ročník – Ne (7 odpovědi), Ano (53), nejčastěji pohádky (29), filmy (8), seriály (7), sport (5), dokumenty (3), soutěže (1);
5. ročník – Ne (4 odpovědi), Ano (41), nejčastěji filmy (16), pohádky (14), seriály (9), sport (1), dokumenty (1).

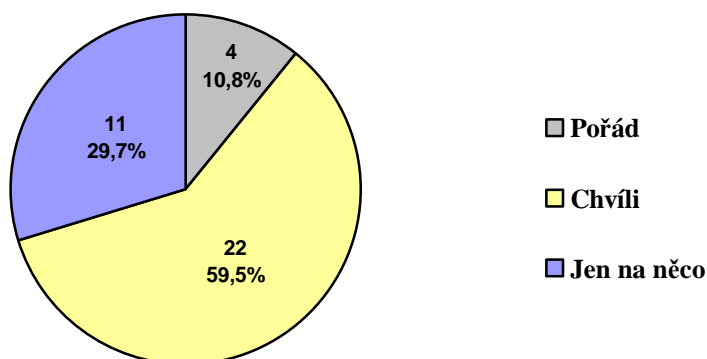
Graf 7: Otázka č. 3 – Když jsi doma, tak se na televizi díváš?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

U této otázky jsou v dotazníku možné tři možnosti odpovědi. Avšak jeden respondent žádal o možnost čtvrté odpovědi, jelikož televizi nesleduje nikdy, ani ji doma nemají. Téměř polovina dětí se dívá na televizní obrazovku chvíli a 127 žáků sleduje jen vybrané pořady. Skoro 10 %, to je 30 dětí, označilo první možnost odpovědi – pořád. Z tohoto počtu dětí 19 z nich odpovídalo v 1. otázce otevřenou odpovědí, která korespondovala se sledováním televize. Zbylých 11 dětí odpovídalo různě, nejvíce však, že hrají na počítači či tabletu. Rozdíly v odpovědi mezi Jen na něco a Chvíli byly vysvětleny: Jen na něco – vybraný pořad, pohádka, Večerníček, film (vybraný pořad shlédnout a odejít od televize dělat jinou činnost). Chvíli – sednout si k zapnuté televizi a sledovat jakýkoliv pořad bez předem vybraného cíle, nebo třeba jen odpočívat u obrazovky a po nějakém čase jít dělat jinou činnost, neseďet u ní „od rána do večera“.

Graf 8: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.

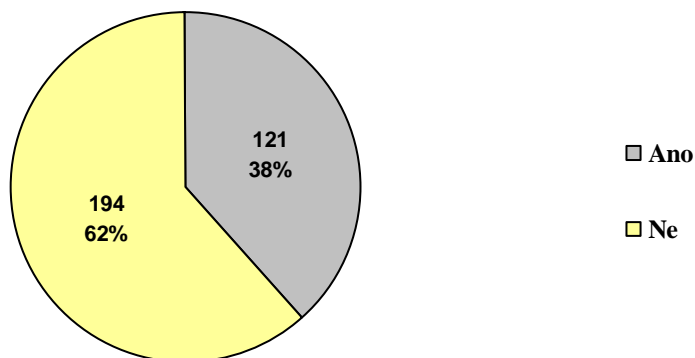
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Jen vybrané pořady s konkrétním cílem shlédnutí sleduje 11 žáků. 22 respondentů bezcílně sleduje televizní obrazovku a 4 děti tráví většinu svého volného času sledováním televize. Na televizi se dívají pořád, do té doby, než nastanou povinnosti týkající se domácnosti, hygieny, stravy, školní přípravy, apod..

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Pořád (14), Chvíli (45), Jen na něco(20);
2. ročník – Pořád (8), Chvíli (39), Jen na něco(25), Nikdy (1);
3. ročník – Pořád (3), Chvíli (26), Jen na něco(29);
4. ročník – Pořád (2), Chvíli (27), Jen na něco(31);
5. ročník – Pořád (3), Chvíli (20), Jen na něco(22).

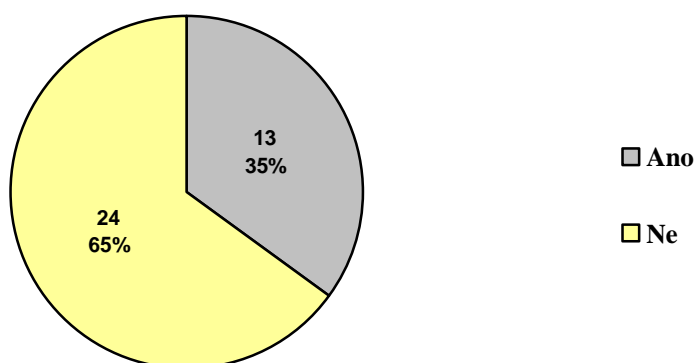
Graf 9: Otázka č. 4 – Hraje u váš televize celou dobu, co jste doma?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Tato otázka byla dětem nejprve vysvětlena, aby pochopily její význam: „Když přijдете s rodiči domů ze školy, zapnete televizi, třeba ji chvíli sledujete, poté jde maminka vařit, tatínek třeba něco opravuje a vy si jdete hrát. Hraje televize dál? Třeba až do večera, než jdou rodiče spát?“. Bylo dáno více příkladů, aby vynikla hlavní myšlenka této otázky. 194 dětí odpovědělo, že NE. U nemalého procenta (38 %), čili 121 žáků televize doma hraje neustále.

Graf 10: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.

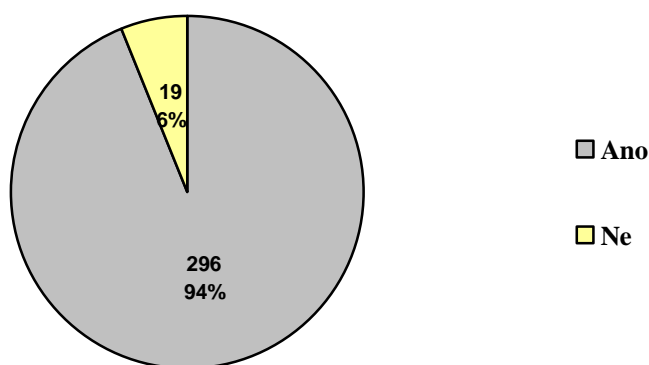
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

U 13-ti dětí hraje televize po celou dobu, co tráví doma. A 24 žáků uvedlo negativní odpověď.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Ano (41), Ne (38);
2. ročník – Ano (26), Ne (47);
3. ročník – Ano (22), Ne (36);
4. ročník – Ano (15), Ne (45);
5. ročník – Ano (17), Ne (28).

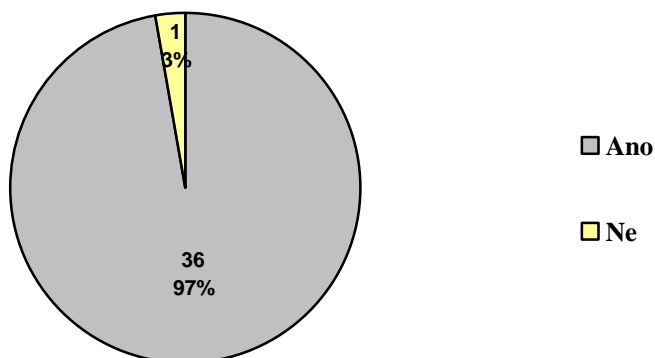
Graf 11: Otázka č. 5 – Hraješ hry na počítači, tabletu, mobilním telefonu, PSP nebo na jiných hrách?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Z celkového počtu zkoumaného vzorku 315 respondentů 296 z nich hraje hry na počítači, tabletu, mobilním telefonu či jakékoliv herní konzoly. Pouhých 6 % dětí z nějakého důvodu hry nehraje.

Graf 12: Odpovědi 37-mi dětí navštěvujících logopedii.

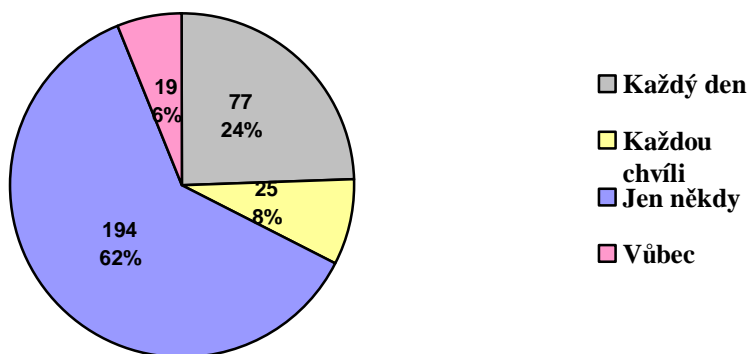
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Pouze 1 žák uvedl, že na tabletu, počítači, mobilním telefonu či na jiných hracích konzolách nikdy nehraje a takéž označil i u otázky č. 6 odpověď Vůbec. Zbýlých 36 dětí tuto elektroniku používají.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Ano (72), Ne (7);
2. ročník – Ano (67), Ne (6);
3. ročník – Ano (58), Ne (0);
4. ročník – Ano (56), Ne (4);
5. ročník – Ano (43), Ne (2).

Graf 13: Otázka č. 6 – A jak často hraješ?

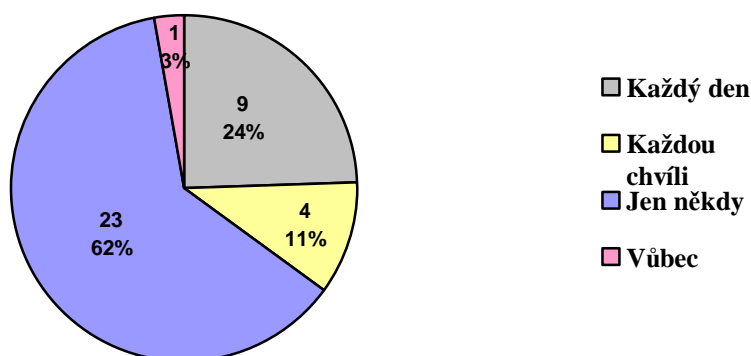

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Otázka „A jak často hraješ?“ navazuje na otázku č. 5. Velký počet žáků (77) uvedlo, že hry prostřednictvím elektroniky hraje každý den. 25 dětí hraje hry každou

chvíli. Tato skutečnost také souhlasí s odpověďmi v otázce č. 1, kdy tito žáci právě v této otázce odpovídali, že rádi hrají na PC nebo tabletu. Třetí možná odpověď, která zněla „jen někdy“, byla respondentům opět nejprve objasněna (jen někdy – např. jednou či dvakrát týdně, nijak pravidelně, apod.). Tuto možnost označilo nejvíce (194) žáků, což je 62 % z celkového počtu respondentů. 19 dětí nikdy žádné hry nehraje a jsou to tytéž respondenti, co v předchozí otázce zvolili odpověď NE, že nehrají žádné hry na PC.

Graf 14: Odpovědi 37-mi dětí navštěvujících logopedii.

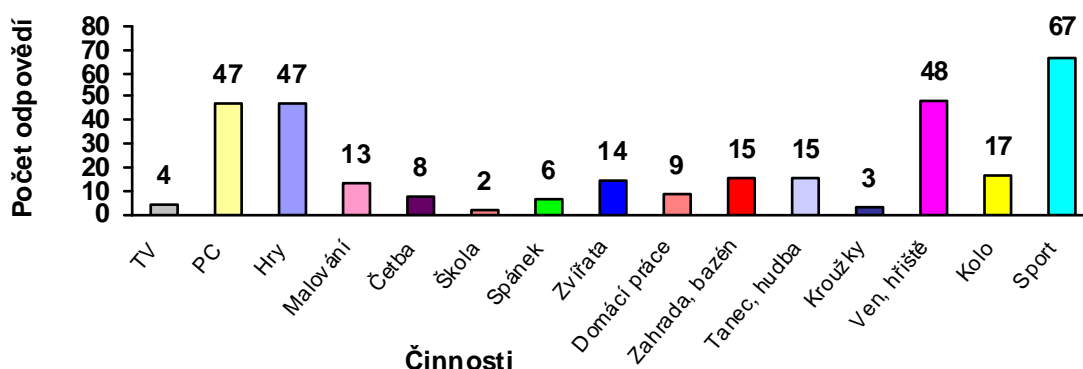
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Stejně jako u celkového počtu respondentů, tak i u dětí s narušenou komunikační schopností byla nejčastěji označována odpověď Jen někdy a to v 23 případech. Každý den si sedne k počítači či tabletu 9 respondentů a každou svou volnou chvíli této elektronice věnují 4 žáci. Vůbec nikdy nehraje 1 žák, tentýž, co v předchozí otázce odpověděl negativně na otázku zda hraje hry na některé z těchto elektronických přístrojů.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Každý den (20), Každou chvíli (9), Jen někdy (42), Vůbec (8);
2. ročník – Každý den (24), Každou chvíli (7), Jen někdy (38), Vůbec (4);
3. ročník – Každý den (6), Každou chvíli (4), Jen někdy (48), Vůbec (0);
4. ročník – Každý den (11), Každou chvíli (3), Jen někdy (42), Vůbec (4);
5. ročník – Každý den (16), Každou chvíli (2), Jen někdy (25), Vůbec (2).

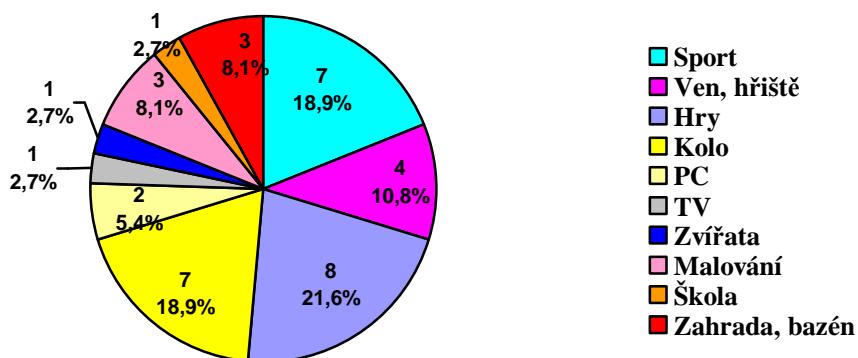
Graf 15: Otázka č. 7 – Jaká je tvoje nejoblíbenější činnost, kterou by jsi chtěl dělat pořad?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Na tuto otázku měli respondenti odpovídat volnou odpovědí. Zpravidla uváděli jednu činnost, v případě více odpovědí měli podtrhnout, zakroužkovat či jinak označit tu nejvíce oblíbenou. Mezi nejoblíbenější volnočasovou aktivitu patří sport různého charakteru. Dále 48 žáků odpovídalo, že nejraději tráví čas venku, na hřišti, ať už sami či se svými kamarády. 47 dětí upřednostňuje hru na PC a stejný počet dětí si rádo hraje s hračkami, stavebnicemi apod.. Naopak pouze 2 žáci uvedli školu a to psaní úkolů, byli to žáci z 2. třídy. A v porovnání s grafem č. 3 velice klesl počet dětí, které uvedly jako oblíbenou činnost sledování televize. Také pobyt venku a na hřiště byl uváděn výrazně méně, avšak tato odpověď byla v mnoha případech nahrazena odpovědí Zahrada, bazén či Sport. Tento graf č. 15 se od grafu č. 3 liší v dalších položkách, které přibyly a to Spánek, Domácí práce a Zahrada, bazén.

Graf 16: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii.

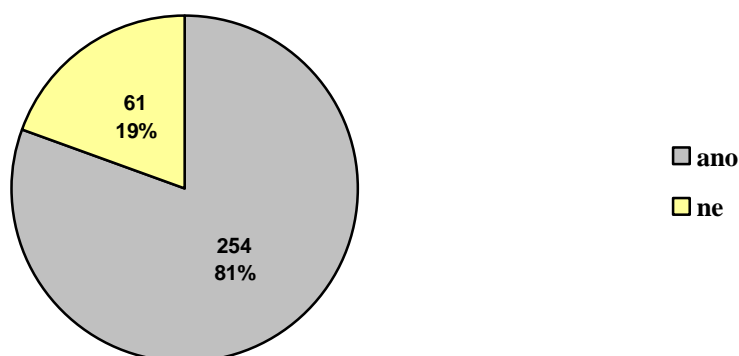
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Nejčtenější odpovědi byly v kategorii hry (8), sport (7), kolo (7). PC a TV byly uváděny jen ve dvou případech. Odpovědi ve srovnání s výsledky v otázce č. 1 byly velmi podobné ve ¾ se odpovědi shodovaly. Zbytek odpovědí byl velmi podobný, či měl podobný charakter (dítě, které uvedlo v otázce č. 1 Sport, tak zde uvedlo Kolo, Hrát si – Malovat, TV – PC, Ven – Sport, apod.). Pouze u třech respondentů se odpovědi zcela lišily TV – Sport, Malovat – PC, PC – Zahrada, bazén.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Hry (24), Zahrada, bazén (11), Ven, hřiště, PC (9);
2. ročník – PC (17), Sport (16), Hry (7);
3. ročník – Ven, hřiště (13), Sport (12), Hry (10);
4. ročník – Sport (18), Ven, hřiště (15), PC (7);
5. ročník – Sport (14), PC (10), Ven, hřiště (6).

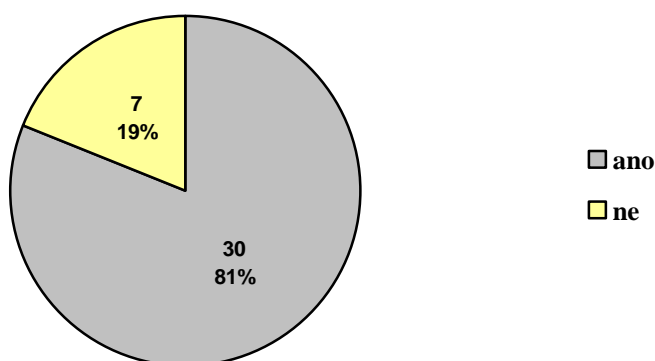
Graf 17: Otázka č. 8 – Čteš si rád?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Překvapivé výsledky byly vyhodnoceny u otázky č. 8. 254 respondentů uvedlo, že si rádi čtou, což je z celkového počtu 315 odpovídajících velké procento (81 %). 19 %, čili 61 respondentů odpovědělo negativně.

Graf 18: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.

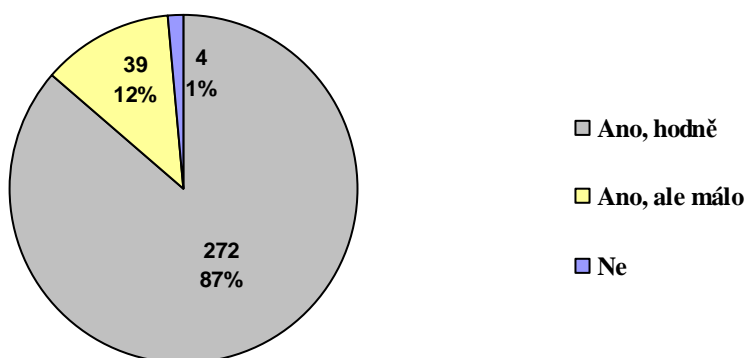
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Většina (30) dětí s narušenou komunikační schopností ráda čte. Ale 7 dětí, z celkového počtu 37 dotazovaných navštěvujícími logopedii zakroužkovalo odpověď, že čtení rádi nemají. Z těchto sedmi žáků dokonce 2 odpovídali pasivně na všechny otázky týkající se oblasti četby. Neradi čtou, knih doma mají málo, nemají žádnou oblíbenou a nikdy si nečtou dobrovolně. Další 5 dětí čtou občas a mají doma spoustu knih a i jednu oblíbenou.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Ano (65), Ne (14);
2. ročník – Ano (63), Ne (10);
3. ročník – Ano (48), Ne (10);
4. ročník – Ano (44), Ne (16);
5. ročník – Ano (34), Ne (11).

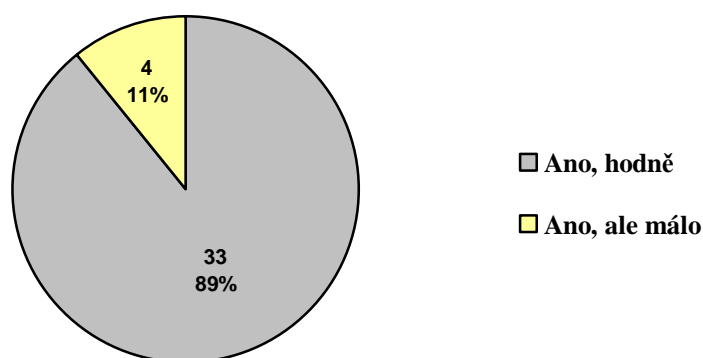
Graf 19: Otázka č. 9 – Máš doma knížky?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Na otázku: „Máš doma knížky?“ měli respondenti zakroužkovat předem připravené odpovědi. Bylo jim vysvětleno, že jsou myšleny jejich vlastní knihy (pohádky, dětské příběhy, dětské či dívčí romány, dětské encyklopedie, knihy o zvířatech apod.), že není myšlena plná knihovna knih rodičů. U odpovědi „Ano, ale málo“ byl stanoven počet 1 – 10 knih. Velice překvapivě odpověděli 4 žáci (vždy jeden z 1., 2., 4. a 5. třídy), že nemají doma žádnou knihu. 272 dětí, což je 87 %, doma vlastní dostatek knih.

Graf 20: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.

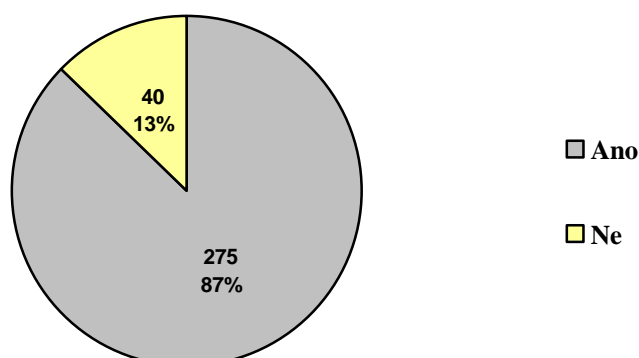
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Pouze 4 děti navštěvující logopedii mají doma knížek málo. Žádný žák nenapsal, že nemá žádné knihy. Zbýlých 33 dětí má doma dostatečné množství knih.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Ano, hodně (68), Ano, ale málo (10), Ne (1);
2. ročník – Ano, hodně (65), Ano, ale málo (7), Ne (1);
3. ročník – Ano, hodně (55), Ano, ale málo (3), Ne (0);
4. ročník – Ano, hodně (53), Ano, ale málo (6), Ne (1);
5. ročník – Ano, hodně (31), Ano, ale málo (13), Ne (1).

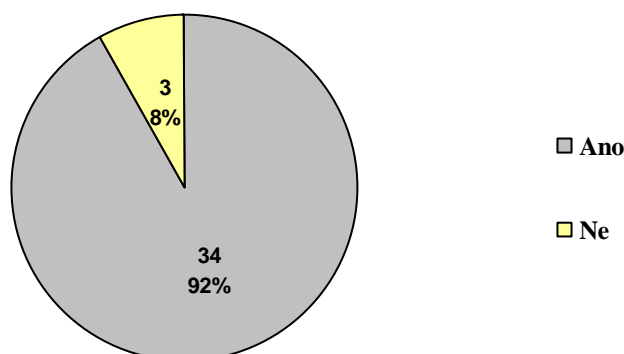
Graf 21: Otázka č. 10 – Máš nějakou oblíbenou knihu? Jakou?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Otázka č. 10 se skládá ze dvou částí. V první části měly děti odpovědět, zda mají nějakou oblíbenou knihu či nikoli. A pokud ano, měly volnou odpovědí napsat název knihy (pokud nevěděly název, uvést o čem kniha je). 40 respondentů odpovědělo negativně a z tohoto počtu 6 žáků uvedlo důvod, že mají rádi všechny knihy. Ze zbylého počtu (34 respondentů) se jich polovina shoduje s žáky, co v otázce č. 8 odpověděli, že si neradi čtou. Mezi nejoblíbenější knihy patří knížky o zvířatech - o psech, koních, dinosaurech a dalších konkrétních zvířátkách, ve většině případů jde o pohádky, ale také často encyklopedie. Zhruba 20 dětí uvedlo klasické pohádky např. Červená Karkulka, Perníková chaloupka, O kůzlátkách. Dalších přibližně 30 žáků jmenovali tituly z dílny Walt Disney. Ostatní respondenti napsali, čeho se jejich oblíbená kniha týká (o vynálezech, o princeznách, o vesmíru, o přírodě...), nebo označili konkrétním (je možné, že zkomoleným) názvem knihy. Mezi oblíbené knihy starších žáků patří Harry Potter, Pán prstenů nebo Deník malého poseroutky. Dále z častěji jmenovaných názvů knih: Modročko, Lego příběh, Klub tygrů, Vrtáпка, Ferda mravenec, Winx, Princezny, Víly, Šmoulové, Babička Drsňačka, Spejbl a Hurvínek, Medvídek Pú, Bořek stavitel, atd..

Graf 22: Odpovědi 37-mi dětí navštěvujících logopedii.

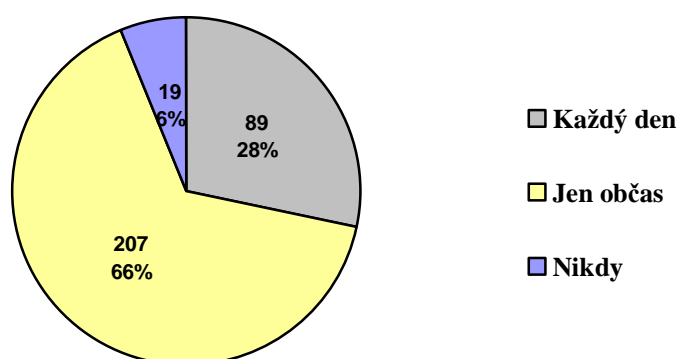
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Téměř všichni žáci, kteří navštěvují logopedii, mají nějakou knihu oblíbenou. Pouze 3 děti označili odpověď Ne a z toho u jedné byla vepsaná poznámka, že dotyčná má ráda všechny knihy. Dalších 33 respondentů uvádělo většinou pohádky s konkrétním názvem a pár dětí napsalo „o zvířátkách“ nebo encyklopedie.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Ano (70), Ne (9);
2. ročník – Ano (68), Ne (5);
3. ročník – Ano (54), Ne (4);
4. ročník – Ano (49), Ne (11);
5. ročník – Ano (34), Ne (11).

Graf 23: Otázka č. 11 – Jak často si čteš?

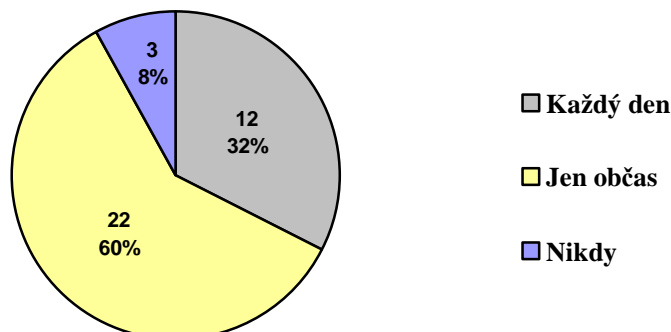

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Každý den čte téměř třetina dotazovaných dětí. Nejvíce respondentů (207) označilo odpověď Jen občas a 19 žáků nikdy nečte. Tito žáci taktéž v otázce

č. 8 označili, že si neradi čtou. Dětem předem bylo vysvětleno, že se jedná o dobrovolné čtení, tedy že není myšleno čtení zadané za domácí úkol či čtení z čítanky ve škole.

Graf 24: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Potěšující výsledek je fakt, že 12 dětí si dobrovolně a rádo čte a 22 alespoň občas. Pouhé 3 děti zakroužkovaly negativní odpověď. Dva žáci z první třídy, u kterých je ještě velká pravděpodobnost, vzhledem k tomu, že se teprve naučili číst, že se ke knize budou vracet častěji. A jeden žák z pátého ročníku. Dva respondenti na všechny otázky z oblasti četby odpověděl negativně.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Každý den (23), Jen občas (46), Nikdy (10);
2. ročník – Každý den (19), Jen občas (52), Nikdy (2);
3. ročník – Každý den (27), Jen občas (30), Nikdy (1);
4. ročník – Každý den (16), Jen občas (40), Nikdy (4);
5. ročník – Každý den (4), Jen občas (39), Nikdy (2).

Tabulka 5: Otázky č. 12 – 16 pro všechny respondenty.

Otázky č. 12 – 16 pro všechny respondenty	Ano	Ne	Jen někdy
12. Čtou ti rodiče před spaním?	40	185	90
13. Vypráví ti rodiče před spaním pohádky?	20	245	50
14. Vyprávíte si společně s rodiči, jaký jste měli den, nebo co jste dělali celý den?	144	62	109
15. Hrajete společně s rodiči nějaké hry?	125	27	163
16. Chodíte společně na procházky?	139	35	141

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Tato série otázek je zaměřená na čas trávený společně s rodinou. Zde měli respondenti na výběr z možností Ano, Ne, Jen někdy - tuto variantu měly označit děti, pokud se ta daná aktivita děje např. jednou týdně. První, otázka č. 12, je otázkou přechodnou z oblasti četby. Překvapivě velký počet dětí (185) uvedlo, že jim rodiče před spaním nečtou pohádky či příběhy a to ani „prvňáčkům“. Ještě hůře dopadly výsledky u další otázky, kde 245 dětem rodiče žádné pohádky nevypráví. Pouze 20-ti dětem rodiče před spaním pohádky vypráví a to nejčastěji žákům z prvních tříd. Stejně tak je to s četbou. 40-ti dětem rodiče čtou knížky před spaním a 90 jich uvedlo, že jen někdy ano. Pravděpodobně děti z vyšších ročníků 1. stupně základní školy si čtou knížky či časopisy samy, nebo usínají „bez pohádky“.

Otázka č. 14 měla za úkol orientačně zjistit, jaká je komunikace v rodině mezi dotazovanými žáky a jejich rodiči. Zde 144 respondentů odpovědělo kladně a dalších 109 dětí označilo odpověď Jen někdy. Tento poměrně uspokojivý výsledek kazí fakt, že 62 dětí má dojem, že si s rodiči dostatečně nepovídá. V průběhu vyplňování dotazníku byla zhruba 10-ti žákům, kteří označili odpověď Ne, položena otázka, proč si spolu nepovídají. Žáci nejčastěji odpovídali, že se rodiče vrací pozdě z práce, nebo že se věnují domácí práci (vaření, uklízení, apod.).

Pouze 27 respondentů z celkového počtu 315-ti dotazovaných odpovědělo negativně na otázku, zda hrají společně s rodiči nějaké hry. Výraz hry pokrývá všechny typy her, ať se jedná o hry stolní, stavebnice, hra s hračkami, slovní, sportovní apod.. 125 dětí si se svými rodiči hraje velmi často a 163 jen někdy. Je velice zvláštní, že 62 dětí uvedlo, že si s rodiči nepovídá (subjektivní dojem dítěte) a pouze 27, že spolu nehrají žádné hry, jelikož při většině her je veliká pravděpodobnost, že spolu musí komunikovat. Je možné, že děti tento druh komunikace nepovažují za tzv. povídání si.

U 16. otázky bylo dotazovaným žákům při zpracovávání dotazníků vysvětleno, co je myšleno pojmem „procházka“, tedy dobrovolný pobyt venku v době volného času za účelem příjemného zrekreování a relaxace a pocitu vhodně využitého volného času a času věnovanému rodině. Nejedná se tedy o cestu do a ze školy, či do a z obchodu. Milé zjištění po zpracování odpovědí bylo, že pouze 35 dětí s rodiči na procházky nechodí. 139 ano a 141 jen někdy.

Tabulka 6: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii, otázky č. 12 – 16.

Otázky č. 12 – 16	Ano	Ne	Jen někdy
12. Čtou ti rodiče před spaním?	8	18	11
13. Vypráví ti rodiče před spaním pohádky?	2	28	7
14. Vyprávíte si společně s rodiči, jaký jste měli den, nebo co jste dělali celý den?	15	5	17
15. Hrajete společně s rodiči nějaké hry?	16	3	18
16. Chodíte společně na procházky?	11	6	20

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

U prvních dvou otázek (č. 12 a 13) jednoznačně nejvíce označovaná odpověď byla negativní. V 18 případech rodiče pohádky před spaním nečtou vůbec a 28 respondentům nevypráví pohádky. Alespoň někdy si přečtenou pohádku vyslechne 11 dětí a vyprávěnou 7. Každý den (s výjimkou výjimečně nastalé situace) rodiče čtou 8-mi žákům a vypráví pohádky před spaním pouze dvěma respondentům.

V dalších třech otázkách (č. 14, 15, 16) byla velice málo zastoupena negativní odpověď. Při vyhodnocení odpovědí byla možnost Ano a Jen někdy označena přibližně stejným počtem respondentů. Tudíž si rodiče a děti každý den nebo alespoň občas spolu povídají, hrají společně nějaké hry či chodí na procházky.

Odpovědi dle ročníku na otázku „Čtou ti rodiče před spaním?“.

1. ročník – Ano (20), Ne (31), Jen někdy (28);
2. ročník – Ano (10), Ne (37), Jen někdy (26);
3. ročník – Ano (4), Ne (35), Jen někdy (19);
4. ročník – Ano (5), Ne (43), Jen někdy (12);
5. ročník – Ano (1), Ne (39), Jen někdy (5).

Odpovědi dle ročníku na otázku „Vypráví ti rodiče před spaním pohádky?“.

1. ročník – Ano (13), Ne (48), Jen někdy (18);
2. ročník – Ano (3), Ne (55), Jen někdy (15);
3. ročník – Ano (3), Ne (50), Jen někdy (5);
4. ročník – Ano (1), Ne (47), Jen někdy (12);
5. ročník – Ano (0), Ne (45), Jen někdy (0).

Odpovědi dle ročníku na otázku „Vyprávíte si společně s rodiči, jaký jste měli den, nebo co jste dělali celý den?“.

1. ročník – Ano (36), Ne (21), Jen někdy (22);
2. ročník – Ano (37), Ne (10), Jen někdy (26);
3. ročník – Ano (23), Ne (13), Jen někdy (22);
4. ročník – Ano (26), Ne (10), Jen někdy (24);
5. ročník – Ano (22), Ne (8), Jen někdy (15).

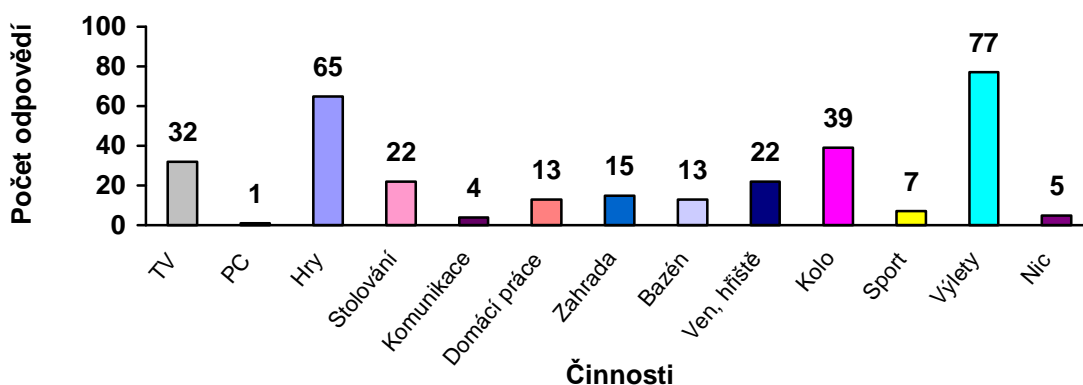
Odpovědi dle ročníku na otázku „Hrajete společně s rodiči nějaké hry?“.

1. ročník – Ano (29), Ne (7), Jen někdy (43);
2. ročník – Ano (30), Ne (6), Jen někdy (37);
3. ročník – Ano (27), Ne (4), Jen někdy (27);
4. ročník – Ano (23), Ne (7), Jen někdy (30);
5. ročník – Ano (16), Ne (3), Jen někdy (26).

Odpovědi dle ročníku na otázku „Chodíte společně na procházky?“.

1. ročník – Ano (24), Ne (13), Jen někdy (42);
2. ročník – Ano (29), Ne (4), Jen někdy (40);
3. ročník – Ano (36), Ne (3), Jen někdy (19);
4. ročník – Ano (32), Ne (7), Jen někdy (21);
5. ročník – Ano (18), Ne (8), Jen někdy (19).

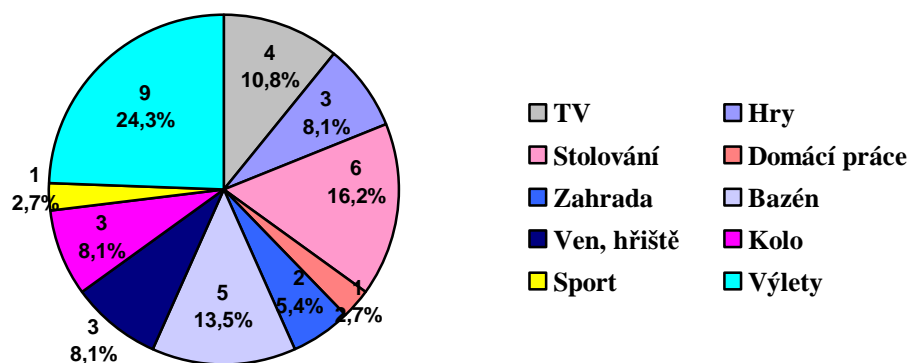
Graf 25: Otázka č. 17 – Jaké činnosti děláte společně celá rodina?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Otázka č. 17, byla otázkou otevřenou. Respondenti zde měli uvést alespoň jednu činnost, kterou společně s rodiči, popř. sourozenci dělají. Pokud se jednalo o více aktivit, měli označit tu nejfrekventovanější. Nejčastěji děti odpovídaly, že společně jezdí na výlety, návštěvy (nejvíce k prarodičům) či dovolené, tyto 3 položky byly v grafu zařazeny pod název Výlety. Také cyklistika patří mezi oblíbené volnočasové aktivity, na společné výlety na kole jezdí 39 dotazovaných žáků. 65 respondentů uvedlo hru různého charakteru jako společnou činnost. Je překvapivé, že 22 dětí napsalo jako společnou činnost stolování (odpovědi typu: „večeříme“, „o víkendu obědváme“), 4 žáci napsali komunikace („povídáme si“) a dokonce 5 dětí si nevzpomnělo na jedinou aktivitu a napsalo „nic“.

Graf 26: Odpovědi 37-mi dětí navštěvujících logopedii.

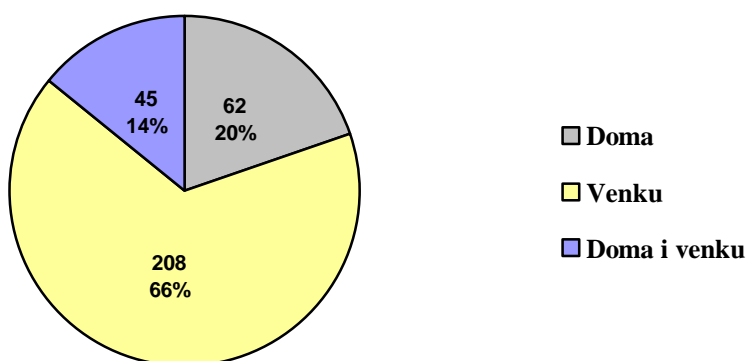
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Mezi nejčastější odpovědi těchto dětí patří také pořádání výletů, procházek. Dále často uváděly fyzicky aktivní činnosti, jako je cyklistika, plavání, sporty různého druhu, aktivity na zahradě, hřiště. Pouze 8 žáků uvedlo TV, Hry, Domácí práce a dalších 6 dětí společně se svou rodinou zasedá k jednomu stolu při konzumaci (nejčastěji večere).

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – TV (14), Stolování (13), Kolo (12);
2. ročník – Výlety (17), Hry (16), Domácí práce (9);
3. ročník – Výlety (24), Hry (20), Ven, hřiště (5);
4. ročník – Výlety (13), Ven, hřiště (12), Kolo (11);
5. ročník – Výlety (13), Kolo (11), Hry (6).

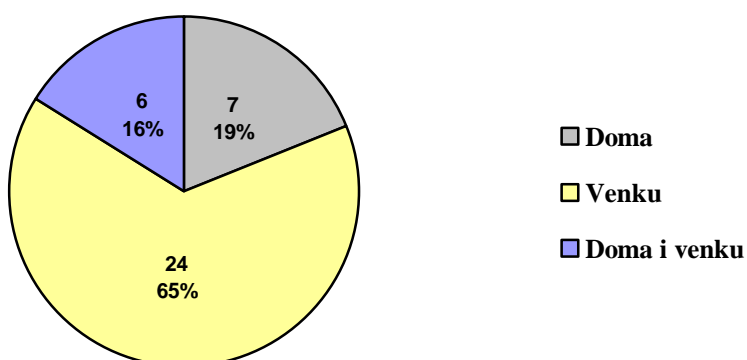
Graf 27: Otázka č. 18 – Kde raději trávíš čas?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

U této uzavřené otázky byly možnosti odpovědi pouze dvě „Doma“ a „Venku“, avšak 45 respondentů po domluvě připsalo možnost „Doma i venku“, nebo zakroužkovalo obě odpovědi. Důvodem bylo váhání a nerozhodnost jakou z odpovědí zvolit (vzhledem k počasí, ročnímu období, apod.). Přesto 66 %, čili 208 dětí napsalo, že nejraději tráví volný čas venku a nemalý počet 62 žáků naopak doma.

Graf 28: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.

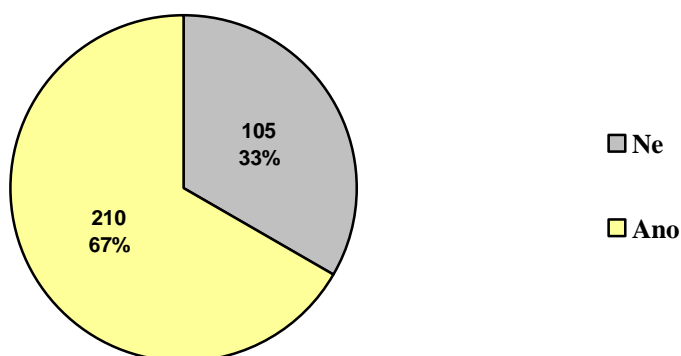
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

7 dětí s narušenou komunikační schopností uvedlo, že nejraději tráví čas doma. K tomu také odpovídaly odpovědi na otázky č. 1, 7 a 20, kde děti vepsaly činnosti odpovídající (hrát si, malovat, PC, TV, zvířata). 24 respondentů označilo odpověď Venku, ve většině případů tomu korespondují odpovědi u výše jmenovaných otázek. Ne však vždy. Obě možnosti zakroužkovalo či připsalo 6 dětí.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Doma (17), Venku (39), Doma i venku (23);
2. ročník – Doma (11), Venku (46), Doma i venku (16);
3. ročník – Doma (8), Venku (49), Doma i venku (1);
4. ročník – Doma (14), Venku (41), Doma i venku (5);
5. ročník – Doma (12), Venku (33), Doma i venku (0).

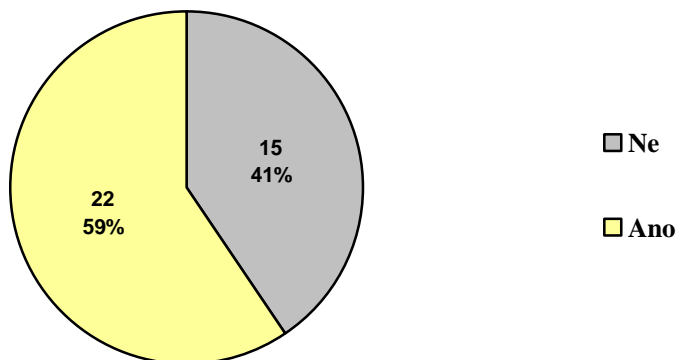
Graf 29: Otázka č. 19 – Děláš aktivně nějaký sport?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Otázka č. 19 je otázkou polouzavřenou, je tedy složena ze dvou částí a také ztvárněna dvěma grafy. První koláčový graf znázorňuje odpovědi na otázku, zda respondenti aktivně sportují. 67 % dětí odpovědělo že ANO, tudíž 210 respondentů dochází aktivně na nějaký sport. Zhruba třetina dotazovaných žáků (315) sport aktivně (závodně) nevykonává, věnuje se mu pouze rekreačně. (Dětem před vyplňováním této otázky bylo vysvětleno, co znamená slovo aktivně, že se jedná o sport s pravidelným docházením na tréninky, lekce, soustředění, popř. soutěže, závody, turnaje, apod.).

Graf 30: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.

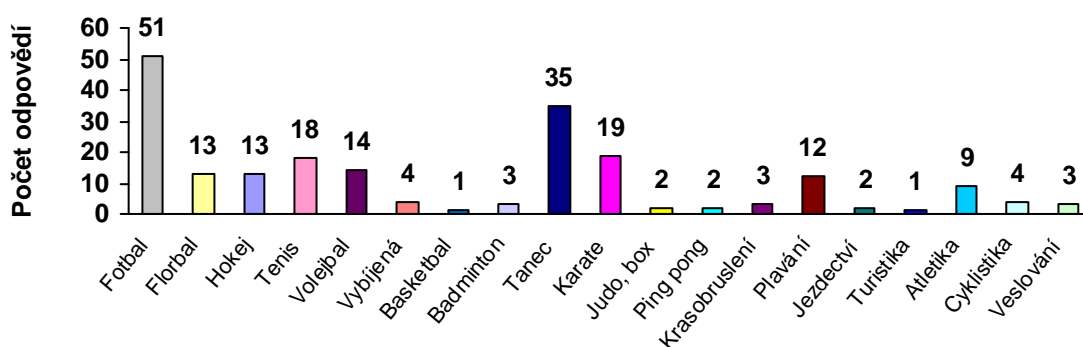
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

15 respondentů aktivně nesportuje. Sportu se aktivně věnuje 22 dotazovaných žáků s narušenou komunikační schopností.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Ano (34), Ne (45);
2. ročník – Ano (22), Ne (51);
3. ročník – Ano (22), Ne (36);
4. ročník – Ano (17), Ne (43);
5. ročník – Ano (10), Ne (35).

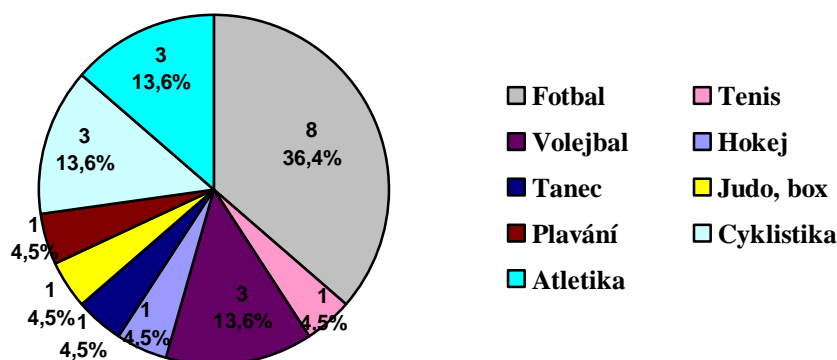
Graf 31: Otázka č. 19 – Jaký?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Mezi nejoblíbenější sporty patří fotbal. 51 respondentů, s největší pravděpodobností chlapců, uvedlo tento sport. Tanec patří také mezi početnou položku, kterou žáci uváděli. Zde půjde z velkého procenta spíše o dívčí aktivity. Mezi dětmi je také oblíbené karate, tenis, volejbal, florbal, hokej či plavání. Florbal a vybíjená byly velice často v dotaznících napsány jako druhý či další sporty. Dva nebo více sportů uvedlo 43 respondentů, avšak dle předem stanovených pokynů měli na první místo nebo do kroužku napsat sport prioritní.

Graf 32: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii.

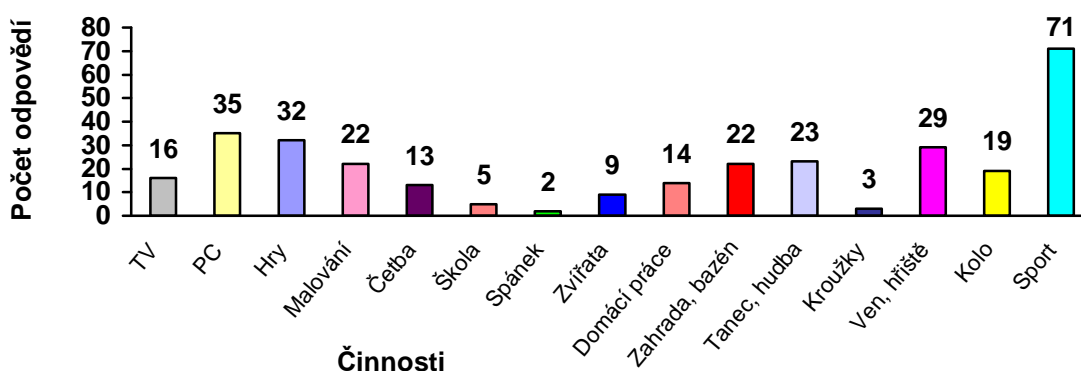
Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

15 respondentů nevedlo žádný sport, jelikož aktivně na žádný nedocházejí. Fotbal je nejčastěji uváděný sport i mezi dětmi s narušenou komunikační schopností, tento sport uvedlo 8 chlapců. Volejbal, atletiku a cyklistiku uvedli vždy 3 žáci a v zastoupení jednoho respondenta byl tenis, box, tanec, plavání, hokej.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Fotbal (13), Tanec (5), Cyklistika, Karate, Hokej (4);
2. ročník – Fotbal (13), Tanec (11), Tenis (6);
3. ročník – Fotbal, Tanec (8), Karate (7), Volejbal (3);
4. ročník – Fotbal (12), Volejbal (7), Plavání, Tenis (4);
5. ročník – Florbal (6), Fotbal, Tenis (5), Tanec (4).

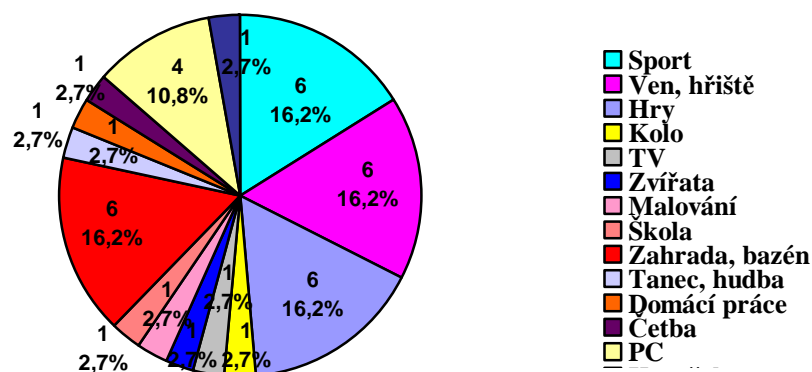
Graf 33: Otázka č. 20 – Jaká je tvoje nejoblíbenější činnost?

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Výsledky třetí otázky tohoto typu (otázka č. 1, č. 7 a č. 20) byly vyhodnoceny následovně. Nejvíce, 71 dotazovaných dětí považuje za nejoblíbenější činnost sport dle zájmu každého žáka. Mezi další nejčastěji vepsané odpovědi patří počítačové hry, hraní si nebo trávení volného času venku či na hřišti.

Graf 34: Odpovědi 37-mi dětí navštěvujících logopedii.

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Vždy 6 dětí označilo jako svou nejoblíbenější činnost Sport, Zahrada, bazén, Ven, hřiště a Hry. Dále vždy jedním respondentem byl zmíněn Kroužek, Kolo, Škola, Malování, Tanec, Domácí práce, Četba, Zvířata a TV. 4 děti si rády hrají na tabletu.

Nejčastější odpovědi dle ročníku:

1. ročník – Hry (15), Sport (14), Zahrada, bazén (11);
2. ročník – Malování (10), PC (9), Hry, Ven, hřiště (7);
3. ročník – Sport (17), Hry (8), Četba (6);
4. ročník – Sport (20), PC (8), Malování (6);
5. ročník – Sport (13), Tanec, hudba (7), PC (5).

Tabulka 7: Otázky č. 21 – 26.

Otázky č. 21 - 26	ano	ne	trochu	asi ano
21. Myslíš si, že špatně mluvíš?	26	211	78	---
22. Myslíš si, že špatně vyslovuješ nějakou hlásku?	52	214	---	49
23. Posmíval se ti někdo, že špatně mluvíš nebo vyslovuješ?	41	274	---	---
24. Řekl ti někdo, že špatně mluvíš nebo vyslovuješ?	79	236	---	---
25. Chodíš teď na logopedii?	37	278	---	---
26. Chodil jsi na logopedii někdy dřív, když jsi byl mladší?	178	137	---	---

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Tabulka 8: Odpovědi 37 respondentů docházejících na logopedii.

Otázky č. 21 - 26	ano	ne	trochu	asi ano
21. Myslíš si, že špatně mluvíš?	8	10	19	---
22. Myslíš si, že špatně vyslovuješ nějakou hlásku?	23	6	---	8
23. Posmíval se ti někdo, že špatně mluvíš nebo vyslovuješ?	9	28	---	---
24. Řekl ti někdo, že špatně mluvíš nebo vyslovuješ?	20	17	---	---
25. Chodíš teď na logopedii?	37	0	---	---
26. Chodil jsi na logopedii někdy dřív, když jsi byl mladší?	27	10	---	---

Zdroj: vlastní průzkum (autorka práce)

Otázky týkající se „řeči“, správné či narušené komunikační schopnosti a logopedie, byly zahrnuty do jedné tabulky.

První dvě otázky (č. 21 a 22) jsou výhradně subjektivního charakteru. Jedná se o subjektivní názory „malých“ dětí, dětí mladšího školního věku, proto odpovědi nemusí korespondovat s realitou. Tudiž musí být k tomuto faktu také přihlédnuto. Je až překvapující, že 130 dotazovaných dětí odpovědělo v 21. a v 22. otázce, že si o sobě myslí, že „špatně mluví“, nebo že nesprávně vyslovují nějakou hlásku. Z těchto 130-ti dětí pouze 34 dochází pravidelně na logopedii. Tento počet je až zarážející. Z toho pouze na otázku č. 21 (Myslíš si, že špatně mluvíš?) odpovědělo Ano 8 dětí docházejících na logopedii, zbylých 18 nikoliv. Odpověď Trochu označilo 78 dětí a pouze 19 logopedii navštěvuje. 211 žáků si nemyslí, že „špatně mluví“ a z tohoto počtu je i 10 dětí, jejichž subjektivní názor na svou mluvu je negativní, přičemž navštěvují logopedii. Výsledky

odpovědí na téměř stejnou, avšak v mysli dětí odlišnou otázku „Myslíš si, že špatně vyslovuješ nějakou hlásku?“ dopadly následovně: odpověď Ano označilo 52 žáků a z toho 23 jich chodí na logopedii. Z počtu 49 odpovědí Asi ano označilo 8 respondentů, kteří jsou nyní v logopedické péči a 6 dětí si nemyslí, že špatně vyslovuje nějakou hlásku, avšak na logopedii pravidelně dochází. Celkový počet dětí, kteří navštěvují logopeda je 37. Přitom 3 žáci označili obě odpovědi zcela negativně a 20 dětí na jednu z nich negativně a na druhou pozitivně. 6 respondentů označilo možnosti Trochu a Asi ano. A 8 zcela pozitivně.

Další dvě otázky (č. 23 a 24) mají spíše kontrolní charakter. Mnoho dětí si ani neuvědomuje, že některou hlásku vyslovuje nesprávně a to z různých důvodů (rodiče si to také nemyslí, nesprávný mluvní vzor, sociokulturní problémy, atd.). Skutečnost, že na nesprávné vyslovování byl upozorněn ze strany dětí, rodičů, učitelů nebo někoho jiného, může být známka (ale také nemusí) nějakého, třeba i neřešeného problému s komunikační schopností. Kladně odpovědělo na otázku, zda se dotyčnému někdo posmíval, celkem 41 dětí. A to pouze 9 docházejících na logopedii a všech 9 žáků se také domnívá, že špatně vyslovují nějakou hlásku, nebo že „špatně mluví“. Podobně je to i u otázky, zda byl žák upozorněn na nějaký problém v oblasti řeči. Ano odpovědělo 79 respondentů. 20 z nich navštěvuje logopedii, 18 navštěvuje logopedii a zároveň se domnívá, že „špatně mluví“ či vyslovuje nějakou hlásku.

Při vypisování dotazníku byly žáci informováni, že se u těchto dvou otázek (č. 23 a 24) jedná o krátký časový úsek, nejdéle v tomto školním roce (je hodně pravděpodobné, že mohli být upozorňováni někdy i v předškolním věku).

Na otázku č. 25 všichni respondenti odpověděli pravdivě. Žáků navštěvujících toho času logopedii je 37. Z 37 pouze 27 dětí uvedlo, že na logopedii docházelo i dříve, v mladším věku, např. v mateřské škole. 10 dětí začalo logopedii navštěvovat až nyní a to 9 žáků z prvních tříd a je překvapující, že jeden chlapec ze třetí třídy.

Z celkového počtu 315-ti dotazovaných dětí docházelo na logopedii před vstupem do základní školy (či u starších dětí v mladším věku) 178 žáků.

Odpovědi dle ročníku na otázku „Myslíš si, že špatně mluvíš?“.

1. ročník – Ano (14), Ne (49), Trochu (16);
2. ročník – Ano (2), Ne (51), Trochu (20);
3. ročník – Ano (5), Ne (37), Trochu (16);
4. ročník – Ano (3), Ne (44), Trochu (13);
5. ročník – Ano (2), Ne (30), Trochu (13).

Odpovědi dle ročníku na otázku „Myslíš si, že špatně vyslovuješ nějakou hlásku?“.

1. ročník – Ano (21), Ne (44), Asi ano (16);
2. ročník – Ano (12), Ne (46), Asi ano (15);
3. ročník – Ano (8), Ne (41), Asi ano (9);
4. ročník – Ano (4), Ne (48), Asi ano (8);
5. ročník – Ano (7), Ne (35), Asi ano (3).

Odpovědi dle ročníku na otázku „Posmíval se ti někdo, že špatně mluvíš nebo vyslovuješ?“.

1. ročník – Ano (16), Ne (63);
2. ročník – Ano (14), Ne (59);
3. ročník – Ano (7), Ne (51);
4. ročník – Ano (3), Ne (57);
5. ročník – Ano (1), Ne (44).

Odpovědi dle ročníku na otázku „Řekl ti někdo, že špatně mluvíš, nebo vyslovuješ?“.

1. ročník – Ano (23), Ne (56);
2. ročník – Ano (19), Ne (54);
3. ročník – Ano (16), Ne (42);
4. ročník – Ano (9), Ne (51);
5. ročník – Ano (12), Ne (33).

Odpovědi dle ročníku na otázku „Chodíš teď na logopedii?“.

1. ročník – Ano (18), Ne (61);
2. ročník – Ano (9), Ne (64);
3. ročník – Ano (6), Ne (52);

4. ročník – Ano (2), Ne (58);

5. ročník – Ano (2), Ne (43).

Odpovědi dle ročníku na otázku „Chodil jsi na logopedii někdy dřív, když jsi byl mladší?“.

1. ročník – Ano (42), Ne (37);

2. ročník – Ano (44), Ne (29);

3. ročník – Ano (36), Ne (22);

4. ročník – Ano (36), Ne (24);

5. ročník – Ano (20), Ne (25).

5.5 Interpretace údajů

V souvislosti s daným dotazníkovým průzkumem, který byl zaměřen na volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku a na děti s narušenou komunikační schopností, byly stanoveny tyto hypotézy:

H1 – U třetiny dětí mladšího školního věku z vybrané základní školy se vyskytuje narušená komunikační schopnost.

H2 – Většina dětí s narušenou komunikační schopností se ráda věnuje četbě.

H3 – Děti s narušenou komunikační schopností tráví u obrazovek, monitorů či displejů televize, počítače, tabletu, mobilního telefonu, PSP, videoher, atd. více času než děti bez narušené komunikační schopnosti.

H1 - Narušená komunikační schopnost je velice častý jev, který se objevuje z velké části u dětí předškolního věku a v menší míře u dětí mladšího školního věku a může setrvávat i u starších jedinců až do dospělosti. Z pohledu kvantitativního průzkumu, který byl realizován na konkrétní základní škole a to na Základní škole Neratovice, 28. října, Neratovice, se nezdá být tento jev jevem rozsáhlým, ač je zřejmé, že procento dětí s narušenou komunikační schopností je vyšší, než zpracované výsledky dotazníků ukazují. Důvodem je ne 100% účast všech žáků 1. stupně a také, že za děti s narušenou komunikační schopností lze označovat pouze děti, které jsou v péči logopeda na doporučení dětského praktického lékaře či pedagogicko-psychologické poradny. Průzkum ukázal, že pouze 37 dětí z celkového počtu 315 dotazovaných pravidelně navštěvuje logopeda. Pouhých 12 % žáků lze označit jako děti mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností. Z tohoto výsledku vyplývá, že **hypotéza H1 byla vyvrácena**. Tuto hypotézu pokrývají otázky, které byly v dotazníku označeny č. 21 – 26.

Avšak, v dotazníkovém šetření děti odpovídaly na dvě subjektivní otázky: otázka č. 21 „Myslíš si, že špatně mluvíš?“ a otázka č. 22 „Myslíš si, že špatně vyslovuješ nějakou hlásku?“. Nutno podotknout, že se jednalo o otázky, na které děti mladšího školního věku odpovídaly dle vlastních pocitů a poznatků a tyto názory nemusí korespondovat s realitou. Vyhodnocené výsledky odpovědí vyšly velice překvapivě

vysoké. 130 dětí označilo možnost Ano, Trochu nebo Asi ano v těchto dvou otázkách. Z těchto dětí pouze 34 navštěvuje pravidelně logopeda. Tudiž 96 dětí pociťuje nějaký problém se svou komunikací. Necelá polovina z nich uvádí, že dříve byly v péči logopeda. Kdyby tento průzkum nebyl anonymní, bylo by dobré prověřit tyto děti, které si o sobě myslí, že špatně vyslovují nějakou hlásku a že „špatně mluví“ a popřípadě doporučit rodičům konzultaci o této problematice s dětským praktickým lékařem či jiným odborníkem, který v případě podezření na narušenou komunikační schopnost doporučí návštěvu logopedie. Taktéž by bylo dobré prověřit děti, které v dotazníku zaznamenaly, že se jejich komunikační schopnosti někdo posmíval, nebo že na tento fakt byly upozorněny ze strany vrstevníků či dospělých.

H2 - Mezi širokou veřejností je zakotvena mylná domněnka, že dítě, které „špatně mluví“, dítě s narušenou komunikační schopností, žije často pasivním způsobem života, málo a nerado se věnuje četbě, rodiče mu knihy nečtou, málo se mu věnují a dítě tráví mnoho času před televizní obrazovkou nebo monitorem počítače. Toto je mylné odůvodnění vzniklé komunikační schopnosti. Samozřejmě četba knih je velice důležitá z mnoha hledisek rozvoje dítěte a přispívá k nápravě a rozvíjení slovní zásoby, výrazně ovlivňuje vyjadřování u dětí. Četbou dochází k ukládání nových slov do pasivního slovníku a dokonalejší mluvní pohotovosti v souvislosti s vybavováním a užíváním slov v aktivním slovníku dítěte. Zároveň dochází ke zautomatizování slovních gramatických kategorií, rozvoje fantazie a představivosti a k rozvoji mnoha dalších poznávacích, rozumových, jazykových a komunikačních schopností. Z průzkumu vyplynulo, že 81 % dotazovaných dětí rádo čte, 87 % vlastní dostatečné množství knih a volnou chvíli pro čtení si každodenně najde 28 % žáků (66 % alespoň občas). Děti s narušenou komunikační schopností, které se zúčastnily dotazníkového šetření také rády čtou. **Hypotéza H2**, která zněla: „Většina dětí s narušenou komunikační schopností se ráda věnuje četbě“, **byla potvrzena**. Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že 81 % dětí s narušenou komunikační schopností si rádo a dobrovolně čte, 32 % žáků každý den a 22 % alespoň občas. Více než polovina dětí s narušenou komunikační schopností také uvedla, že je jim rodiči čteno. Také v otázkách s možností volné odpovědi (otázky č. 1, 7 a 20) některé děti uvedly jako svou prioritní oblíbenou činnost četbu. Odpovědi na otázky týkající se četby byly získány z druhého bloku otázek č. 8 – 13.

H3 - Třetí hypotéza vychází z názorů odborníků, že nadměrná doba strávená u počítače nebo televizní obrazovky může mít negativní vliv na komunikační schopnost dětí mladšího školního věku. Žáci by proto měli věnovat sledování televize nebo hraní počítačových her jen určitou omezenou dobu. Počítač nesmí nahrazovat obyčejný běžný život. Ale i naopak, rodičům by neměl počítač vyplňovat čas, který by měli trávit se svými dětmi. Optimální je, aby do určitého věku dítěte trávili rodiče a děti smysluplně volný čas spolu, aby tak rozvíjeli dětské schopnosti, zájmy i komunikaci. V souvislosti s tímto tématem byla stanovena **Hypotéza H3** - Děti s narušenou komunikační schopností tráví u obrazovek, monitorů či displejů televize, počítače, tabletu, mobilního telefonu, PSP, videoher, atd. více času než děti bez narušené komunikační schopnosti. Tato hypotéza **nebyla potvrzena**. Průzkum ukázal: děti bez narušené komunikační schopnosti využívají moderních technologií stejně často a stejně čteně, jako děti bez narušené komunikační schopnosti. K vyvrácení této hypotézy posloužily otázky z prvního bloku v dotazníku č. 2, 3, 4, 5 a 6. Dále otevřené otázky č. 1, 7 a 20. Procentuálně se odpovědi dětí „bez“ a „s“ narušenou komunikační schopností v těchto otázkách téměř shodovaly.

Počítač, televize, mobilní telefon nebo tablet je fenomén dnešní doby a částečně i prostředek komunikace.

ZÁVĚR

Diplomová práce pojmenovaná „Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností“ se zabývá dětmi docházejícími na 1. stupeň základní školy a jejich způsobem trávení volného času.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části bylo nutno, s daným tématem práce, seznámit se základními pojmy a teorií v oblasti charakteristiky dítěte mladšího školního věku, tělesným a motorickým vývojem, poznávacími, rozumovými, jazykovými a komunikačními schopnostmi. Druhá kapitola uváděla do teoretických poznatků v oblasti komunikace, řeči a jazyka, vývoje řeči a komunikačních schopností z hlediska věku dětí i školní zralosti. Další kapitola se zabývala narušenou komunikační schopností, klasifikovala ji a nastínila roviny jazykového projevu. Poslední kapitola teoretické části diplomové práce byla věnována volnému času, základní definici, funkcím, formám aktivit volného času a také konkrétněji faktorům ovlivňujícím volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku. Na takto ukončenou teoretickou část navazuje část praktická, která je zaměřená na průzkum mezi dětmi. Hlavními body praktické části jsou popis průzkumu, charakteristika průzkumného vzorku, metody sběru dat, analýza a interpretace údajů. Průzkum byl prováděn formou dotazníkového šetření, při němž průzkumný vzorek činil 315 respondentů – dětí mladšího školního věku, které navštěvují 1. až 5. třídu 1. stupně Základní školy Neratovice, 28. října. Na počátku zpracování praktické části diplomové práce byly definovány cíle průzkumu, konkrétně jeden hlavní cíl a dva dílčí. Dále byly stanoveny tři průzkumné otázky a tři hypotézy související se způsobem trávení volného času dětí mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností, přičemž byly dvě z hypotéz potvrzeny.

Hlavním cílem průzkumu bylo zjištění výskytu narušené komunikační schopnosti u dětí na 1. stupni vybrané základní školy a poukázání na jejich způsob trávení volného času. Z vypracovaných odpovědí respondentů v dotazníkovém šetření vyplývá, že dětí s narušenou komunikační schopností není mnoho. Z 315-ti dotazovaných dětí lze jako děti s narušenou komunikační schopností považovat pouhých 37, neboť pouze těchto 37 žáků dochází pravidelně na logopedii. To znamená, že pouhých 12 % žáků lze označit jako děti mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností. Otázkou je, zda

opravdu pouze těchto 37 dětí řadit mezi žáky s narušenou komunikační schopností. Problematika vadné výslovnosti a špatné komunikace vůbec je velkým problémem a kolikrát si to především rodiče neuvědomují, nebo jejich přístup k této problematice je laxní. Nepovažují za nutnost a nemají potřebu vyhledat logopeda, i když jim to bylo doporučeno pediatrem či pedagogickým pracovníkem. Takovýchto dětí je hodně, avšak bohužel nemohou být brány v průzkumném šetření, které bylo uskutečněno za účelem vypracování diplomové práce, jako děti s narušenou komunikační schopností. V dotazníku děti zodpovídaly dvě zcela subjektivní otázky, zda si myslí, že špatně mluví a zda si myslí, že špatně vyslovují nějakou hlásku. Jelikož jsou to osobní názory malých dětí, odpovědi nemusí být pravdivé. 130 dětí si o sobě myslí, že „špatně“ mluví nebo „špatně“ vyslovuje nějakou hlásku. Z těchto dětí pouze 34 navštěvuje pravidelně logopeda. Tudiž 96 dětí pocítuje nějaký problém se svou komunikací. To už je vysoké procento dětí. Z 278 dotazovaných dětí bez narušené komunikační schopnosti ($315 - 37 = 278$; všechny dotazované děti – děti s narušenou komunikační schopností = děti bez narušené komunikační schopnosti) si 96 z nich myslí, že nějaký komunikační problém má. To je téměř třetina respondentů. Avšak nejsou v péči logopeda, tudíž nelze tyto děti považovat za děti s narušenou komunikační schopností.

Jak tráví svůj volný čas děti s narušenou komunikační schopností oproti dětem bez problémů s komunikací? Jaké volnočasové aktivity tyto děti preferují? Odpověďmi na tyto otázky se objasní a naplní část hlavního cíle a jeden z dílčích cílů diplomové práce. Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že děti s narušenou komunikační schopností tráví svůj volný čas úplně stejně jako ostatní děti. Ačkoli mnoho lidí zastává názor, že dítě, které „špatně“ mluví, „špatně“ se vyjadřuje nebo „neumí“ komunikovat, tráví své volno u počítače, televize nebo bezcílným „potulováním“ venku. Je samozřejmé, že minimální rodinná komunikace a celodenní sledování televize má vliv na rozvoj slovní zásoby, správnou výslovnost a pozitivní interaktivní sociální vztahy. V tomto průzkumu děti s narušenou komunikací odpovídaly na otázky v dotazníku týkající se svého volného času procentuelně velmi podobně jako děti ostatní. Tyto děti vesměs rády čtou, rodiče jim před spaním předčítají pohádky, tráví rády čas venku, hrají hry, sportují, sledují občas televizi, hrají PC hry nebo hry na tabletu, komunikují a tráví čas s rodiči. Všechny tyto činnosti jsou procentuelně srovnatelné s ostatními dětmi bez narušené komunikační schopnosti.

Všeobecně platí, že efektivní trávení volného času podněcuje a do jisté míry ovlivňuje rodič. Rodiče jsou nejdůležitějším a primárním činitelem ve výchově, své děti motivují a objevují u nich přednosti, které se snaží dále rozvíjet a nabízet dětem další možnosti. Je pochopitelné, že smysluplně strávený čas, kdy dítě navazuje „živý“ kontakt s vrstevníky a ostatními lidmi, aktivně napomáhá k pozitivně vyvíjející komunikační schopnosti. Ale vedle zájmu rodičů a dítěte, podnětného prostředí, správného komunikačního vzoru, smysluplně tráveného času, dostatečné četby a dalších faktorů jsou i faktory vrozené, dědičné, které se ovlivnit nedají.

V dotazníkovém šetření mnoho dětí pochybovalo o své správné komunikační schopnosti. Tyto žáky by bylo dobré prověřit a popřípadě doporučit rodičům konzultaci o této problematice s pediatrem či jiným odborníkem, který v případě podezření na narušenou komunikační schopnost doporučí návštěvu logopedie. Taktéž by to bylo dobré se pozastavit u dětí, které v dotazníku zaznamenaly, že se jejich komunikační schopnosti někdo posmíval, nebo že na tento fakt byly upozorněny ze strany vrstevníků či dospělých. Tyto informace by mohly být podkladem pro další výzkum, kde by byly tyto děti odhaleny a dále dlouhodobě sledovány v jejich dalším komunikačním vývoji.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BAKALÁŘ, E. *Umění odpočívat*. 1. vyd. Praha: Práce, 1978. 216 s. ISBN 24-103-78.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010. 100 s. ISBN 978-802-5125-694.

BENDOVÁ, P. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. 152 s. ISBN 978-80-247-3853-6.

BEZDĚKOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Učíme naše dítě mluvit: řečová výchova dítěte od narození do sedmi let*. 1. vyd. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2008. 194 s. ISBN 978-80-87156-02-5.

BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. 199 s. ISBN 80-85850-11-7.

BYTEŠNÍKOVÁ, I. *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 200 s. ISBN 978-80-210-4454-8.

ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*. 1. vyd. Tišnov: Sursum & Hroch, 1994. 112 s. ISBN 80-85799-03-0.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X.

DVOŘÁK, J. *Logopedický slovník*. 2. vyd. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, 2001. 223 s. ISBN 80-902536-2-8.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.

- JOBÁNKOVÁ, M. *Kapitoly z psychologie pro zdravotnické pracovníky: učební text*. 3. vyd. Brno: Grada Publishing, 2003. 225 s. ISBN 80-701-3390-2.
- KLÉGROVÁ, J. *Máme doma prvňáčka*. 1.vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. 139 s. ISBN 80-204-1020-1.
- KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 228 s. ISBN 80-247-1110-9.
- KLENKOVÁ, J. *Možnosti preverbálních a verbálních schopností vývojově postižených dětí*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 123 s. ISBN 80-8593-91-5.
- KLENKOVÁ, J. *Kapitoly z logopedie I*. 1. vyd. Brno: Paido, 1997. 93 s. ISBN 80-85931-41-9.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme: Kapitoly z psychologie sociální komunikace*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. 235 s. ISBN 25-095-88.
- KUTÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 213 s. ISBN 80-717-8115-0.
- KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. 1. vyd. Brno: Cerm, 2001. 179 s. ISBN 80-214-1844-3 2001.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 344 s. ISBN 80-7169-195-X.
- LECHTA, V. *Logopedické repetitorium*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelstvo, 1990. 278 s. ISBN 80-08-00447-9.
- LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 192 s. ISBN 80-7178-572-5.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově*. 4. vyd. Praha: Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-325-3.
- NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. 123. pub. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315- 012-3.

- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PAVLOVSKÁ, M. *Komunikace a řešení problémových situací ve škole*. Brno: MU, 2005. ISBN 80-86633-24-1.
- PEKAŘOVÁ, L. *Jak žít a nezbláznit se*. 1. vyd. Olomouc: Poznání, 2006. 200 s. ISBN 80-86606-49-X.
- PEUTELSCHMIEDOVÁ, A. *Logopedické minimum*. 1. vyd. Olomouc: UP, 2001. 69 s. ISBN 80-244-0258-0.
- PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B. *Psychologie dítěte*. 4. vyd. Praha: Portál, 2001. 143 s. ISBN 80-7178-608-X.
- PRŮCHA, J., MAREŠ, J., WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998. 328 s. ISBN 80-7178-252-1.
- PŘINOSILOVÁ, D. *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2007. 178 s. ISBN 978-807-3151-577.
- ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 62 s. ISBN 70-7178-084-7.
- SOVÁK, M. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. 459 s. ISBN 14-679-78.
- SOVÁK, M. *Logopedie předškolního věku*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 215 s. ISBN 14-749-89.
- SUCHÝ, A. *Mediální zlo. Mýty a realita*. 1. vyd. Praha: Triton, 2007. 168 s. ISBN 978-80-7254-926-9.
- ŠERÁK, M. *Zájemové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: MJF, 2005. 236 s. ISBN 80-86284-55-7.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Poznávání duševního života člověka*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 111 s. ISBN 80-244-0329-3.

ŠKODOVÁ, E., JEDLIČKA, I. a kol. *Klinická logopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 616 s. ISBN 80-7178-546-6.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.

VOPALECKÁ, L. *Neverbální komunikace ve slohovém vyučování*. Brno: MU, 2005. 24 s. ISBN 80-210-3889-6.

VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 263 s. ISBN 80-7178-291-2.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

MŠMT ČR [online]. 18. 04. 2012 [cit. 2014-12-17]. Desatero pro rodiče dětí předškolního věku. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>>.

Neratovice [online]. 22. 07. 2014 [cit. 2014-08-10]. Sportovní kluby, oddíly a organizace v Neratovicích. Dostupné na WWW: <<http://www.neratovice.cz/sportovni-kluby-a-oddily/d-388619/p1=2391>>.

Rodina [online]. 11. 03. 2014 [cit. 2014-09-20]. Už je to tak: české děti čtou méně než dřív. Dostupné na WWW: <<http://www.rodina.cz/clanek9652.htm>>.

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf 1: Počet přečtených knih za měsíc.....	32
Graf 2: Nejčastěji čtené žánry.....	33
Graf 3: Otázka č. 1 – Co nejraději děláš ve volném čase?.....	48
Graf 4: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii	48
Graf 5: Otázka č. 2 – Díváš se rád na televizi? Na co?.....	50
Graf 6: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii	51
Graf 7: Otázka č. 3 – Když jsi doma, tak se na televizi díváš?.....	52
Graf 8: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii	52
Graf 9: Otázka č. 4 – Hraje u vás televize celou dobu, co jste doma?.....	53
Graf 10: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii	54
Graf 11: Otázka č. 5 – Hraješ hry na počítači, tabletu, mobilním telefonu, PSP nebo na jiných hrách?.....	54
Graf 12: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii	55
Graf 13: Otázka č. 6 – A jak často hraješ?.....	55
Graf 14: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii:	56
Graf 15: Otázka č. 7 – Jaká je tvoje nejoblíbenější činnost, kterou by jsi chtěl dělat pořád?.....	57
Graf 16: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii	57
Graf 17: Otázka č. 8 – Čteš si rád?	58
Graf 18: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii	59
Graf 19: Otázka č. 9 – Máš doma knížky?	59
Graf 20: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii.	60
Graf 21: Otázka č. 10 – Máš nějakou oblíbenou knihu? Jakou?	61
Graf 22: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii.	62
Graf 23: Otázka č. 11 – Jak často si čteš?.....	62
Graf 24: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii.	63
Graf 25: Otázka č. 17 – Jaké činnosti děláte společně celá rodina?	66
Graf 26: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii.	67
Graf 27: Otázka č. 18 – Kde raději trávíš čas?	68
Graf 28: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujících logopedii	68

Graf 29: Otázka č. 19 – Děláš aktivně nějaký sport?.....	69
Graf 30: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii	69
Graf 31: Otázka č. 19 – Jaký?.....	70
Graf 32: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii.	71
Graf 33: Otázka č. 20 – Jaká je tvoje nejoblíbenější činnost?	71
Graf 34: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii	72
Tabulka 1: Počet chlapců a dívek 1. stupně Základní školy Neratovice	42
Tabulka 2: Průzkumný vzorek respondentů – počet chlapců a dívek.....	42
Tabulka 3: Průzkumný vzorek respondentů	43
Tabulka 4: Věk respondentů	43
Tabulka 5: Otázky č. 12 – 16 pro všechny respondenty.....	63
Tabulka 6: Odpovědi 37-mi dětmi navštěvujícími logopedii, otázky č. 12 – 16.	65
Tabulka 7: Otázky č. 21 – 26.....	73
Tabulka 8: Odpovědi 37 respondentů docházejících na logopedii.	73

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Žádost o povolení průzkumného šetření na 1. stupni Základní školy Neratovice

Příloha B – Vyjádření k žádosti o povolení průzkumného šetření na 1. stupni Základní školy Neratovice

Příloha C – Informovaný souhlas pro rodiče

Příloha D – Dotazník

Příloha E – Orientační seznam nabídky volnočasových aktivit v Neratovicích

Příloha A - Žádost o povolení průzkumného šetření na 1. stupni

Základní školy Neratovice

Vážená paní ředitelko,

dovoluji si Vás požádat o povolení průzkumného šetření na 1. stupni Základní školy Neratovice, potřebného ke zpracování diplomové práce s názvem „Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností“.

Jsem studentkou 1. ročníku navazujícího kombinovaného magisterského studia, oboru Speciální pedagogika – učitelství, Univerzity Jana Amose Komenského v Praze.

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit výskyt narušené komunikační schopnosti u dětí na 1. stupni vybrané základní školy a poukázat na jejich způsob trávení volného času. Zjistit, zda jsou volnočasové aktivity rozdílné u dětí s narušenou komunikační schopností a u dětí bez narušené komunikační schopnosti a v jaké míře. Porovnat způsob trávení volného času u těchto dvou skupin dětí a zjistit, zda volnočasové aktivity mají ještě vliv na narušenou komunikační schopnost u dětí mladšího školního věku.

Výzkumné šetření bude prováděno formou anonymního dotazníku (viz. Příloha 1), který budou žáci vyplňovat osobně.

Vyplnění dotazníků žáky bude předcházet podaný a následně zpracovaný informovaný souhlas rodičů, kde budou rodiče obeznámeni s dotazníkovým šetřením, kterého se jejich děti zúčastní (viz. Příloha 2).

Diplomová práce je odborně vedena PhDr. Janou Melicharovou, DiS. a průzkumné šetření bude zpracováno dle etických pravidel.

Prosím o sdělení Vašeho rozhodnutí. Děkuji.

S pozdravem

Bc. Monika Vocelová, DiS.

studentka magisterského
kombinovaného studia, Speciální
pedagogika – učitelství,
Univerzita Jana Amose Komenského

V Neratovicích dne 21. května 2014

**Příloha B - Vyjádření k žádosti o povolení průzkumného šetření na
1. stupni Základní školy Neratovice**

**Vyjádření k žádosti o povolení průzkumného šetření na 1. stupni
Základní školy Neratovice**

souhlasím

nesouhlasím

s tím, aby studentka Monika Vocelová uskutečnila průzkumné šetření prostřednictvím anonymních dotazníků u žáků 1. stupně Základní školy Neratovice, 28. října 1157, Neratovice, jehož výsledky budou použity výhradně pro účely zpracování diplomové práce „Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností“.

Základní škola Neratovice, 28. října 1157,
okres Mělník
28. října 1157, 277 11 Neratovice
IČO: 70883094
tel.č. 315 682 790, 315 682 448
2.

Mp. Mublerová Louas

V Neratovicích dne... *26.5.2014*

Příloha C – Informovaný souhlas pro rodiče

Vážení rodiče,

souhlasíte s tím, aby Váš syn/dcera vyplnil/a **anonymní** dotazník, který poslouží k získání informací potřebných k vypracování diplomové práce „Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností“.

ANO - NE

Chodí Váš syn/dcera na logopedii? **ANO - NE**

Děkuji Bc. Monika Vocolová, DiS.

(učitelka, studentka magisterského kombinovaného studia, Speciální pedagogika – učitelství, Univerzita Jana Amose Komenského)

Podpis rodiče.....

Příloha D – Dotazník

DOTAZNÍK

Třída:

Věk:

1. Co nejraději děláš ve volném čase?
2. Díváš se rád na televizi? Na co? NE - ANO.....
3. Když jsi doma, tak se na televizi díváš: POŘÁD - CHVÍLI - JEN NA NĚCO
4. Hraje u vás televize celou dobu, co jste doma? ANO - NE
5. Hraješ hry na počítači, tabletu, mobilním telefonu, PSP nebo na jiných hrách? ANO - NE
6. A jak často hraješ? KAŽDÝ DEN - KAŽDOU CHVÍLI - JEN NĚKDY - VŮBEC
7. Jaká je tvoje nejoblíbenější činnost, kterou by jsi chtěl dělat pořád?.....
.....
8. Čteš si rád? ANO - NE
9. Máš doma knížky? ANO, HODNĚ - ANO, ALE MÁLO - NE
10. Máš nějakou oblíbenou knihu? Jakou? NE - ANO
.....
11. Jak často si čteš? KAŽDÝ DEN - JEN OBČAS - NIKDY

12. Čtou ti rodiče před spaním? ANO - NE - JEN NĚKDY
13. Vypráví ti rodiče před spaním pohádky? ANO - NE - JEN NĚKDY
14. Vyprávíte si společně s rodiči, jaký jste měli den, nebo co jste dělali celý den?
ANO - NE - JEN NĚKDY
15. Hrajete společně s rodiči nějaké hry? ANO - NE - JEN NĚKDY
16. Chodíte společně na procházky? ANO - NE - JEN NĚKDY
17. Jaké činnosti děláte společně celá rodina?
-
18. Kde raději trávíš čas? DOMA - VENKU
19. Děláš aktivně nějaký sport? Jaký? NE - ANO.....
20. Jaká je tvoje nejoblíbenější činnost?
21. Myslíš si, že špatně mluvíš? ANO - NE - TROCHU
22. Myslíš si, že špatně vyslovuješ nějakou hlásku? ANO - NE - ASI ANO
23. Posmíval se ti někdo, že špatně mluvíš nebo vyslovuješ? ANO - NE
24. Řekl ti někdo, že špatně mluvíš nebo vyslovuješ? ANO - NE
25. Chodíš teď na logopedii? ANO - NE
26. Chodil jsi na logopedii někdy dřív, když jsi byl mladší? ANO - NE

Příloha E – Orientační seznam nabídky volnočasových aktivit v Neratovicích

Volnočasové aktivity:

(<http://www.neratovice.cz/sportovni-kluby-a-oddily/d-388619/p1=2391>)

VAll -4- Dance (taneční klub) <http://www.tanecnikurzykvasnickovi.cz>

Bowling centrum Happy 7 <http://www.happy7.cz>

Florbal Neratovice <http://www.florbal-neratovice.cz>

FK Neratovice-Byškovice (fotbalový klub) <http://www.fkneratovice-byskovice.ic.cz>

FC Merkuria Lobkovice (fotbalový klub) <http://www.fclobkovice.cz>

Fotbalová příprava Neratovičtí Tygři <http://www.tjneratoviced2009.estranky.cz>

Sportovní klub karate Dragon DDM Neratovice <http://www.karatedragon.cz>

Sportovní klub karate Shotokan Neratovice <http://www.shotokan.cz>

KČT – Klub českých turistů Neratovice <http://www.kct-nera.wz.cz>

Skryté světy, klub sportovních a technických potápěčů <http://www.skrytesvety.cz>

Stolní tenis Neratovice <http://www.tjneratovice-stolnitenis.ic.cz>

MFF Neratovice Softball (softbalový oddíl) <http://www.mffsoftball.cz>

Oddíl JUDO Neratovice <http://www.judoneratovice.ic.cz>

Šachový klub TJ Neratovice <http://www.sachy-neratovice.cz>

Rodinné centrum Myšák <http://www.rcmysak.cz>

Tenisový oddíl TJ TK Neratovice <http://www.tenis-neratovice.estranky.cz>

Sport Club Olympia <http://www.sportclubolympia.cz>

Sport centrum TOPAS <http://www.fitnessstopas.cz>

Veslařský klub Neratovice <http://www.vkneratovice.cz>

Yachting Club Neratovice <http://www.facebook.com/YachtClubNeratovice>

Asociace sportu pro všechny <http://www.aspvnera.webnode.cz>

Atletika Neratovice <http://www.atletika-neratovice.eu>

Atletika Neratovice - atletická příprava <http://www.atletika-neratovice.cz>

Volejbal dívek Neratovice <http://www.volejbalneratovice.estranky.cz>

Základní kynologická organizace Mlékojedy <http://www.zkomlekojedy.estranky.cz>

Hokejový klub Neratovice <http://www.hbuldocineratovice.cz>

Plavecký bazén <http://www.bazen-neratovice.cz>

Dům dětí a mládeže <http://www.ddmneratovice.cz>

Základní umělecká škola <http://www.zus-neratovice.cz>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Monika Vocelová

Obor: Speciální pedagogika - učitelství

Forma studia: Kombinované

Název práce: Volnočasové aktivity dětí mladšího školního věku s narušenou komunikační schopností.

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 75

Celkový počet stran příloh: 7

Počet titulů českých použitých zdrojů: 43

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Jana Melicharová, DiS.